

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 1-363-61

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ
FÉLÉVRE 10 PENGÓ

A legelső precedens...

A Pesti Izr. Hitközség, melynek tudvalevően Stern Samu az elnöke és az ugyancsak Stern Samu elnökségére támaszkodó Izr. Országos Iroda a hó 18-án külön-külön azonos kérelemmel fordultak a kultuszminiszter úrhoz: a kongr. izr. hitközségek érdekében állónak találnák, ha az alapszabályaik értelmében esedékessé váló választások az új statutum-tervezet jóváhagyásáig, de legfeljebb 3 hónapig elhalasztatnának. A kultuszminiszter úr e hó 22-én kelt rendeletében helyt adott kérelmüknek azzal az indoklással, hogy 1) a kongresszusi alapon álló izr. hitközségek legfőbb szerve kérelmezte, mely a halasztást e hitközségek érdekében állónak jelezte, 2) tényleg felülvizsgálat alatt áll a Kiegészítő Szabályzat, mely lényeges változásokat céloz a kongr. hitközségek szervezésében, 3) mert a pesti hitközség azzal támogatta kérelmét, hogy ő a magyar zsidóság 66 százalékát képviseli és mert 4) csak rövid időre kérték a választások elhalasztását. A miniszter a halasztás időtartamát meg nem hosszabbíthatóan 3 hónapban állapította meg.

A kultuszminiszter úr kétségkívül a legteljesebb jóindulat vezette elhatározásában. Nem kétkedhetett a kérelem indokolásának helytálló voltában, arra meg éppen séggel nem gondolhatott, hogy a kongresszusi zsidóság legfőbb szerve sérthetné a zsidóság autonómiáját. Az Izr. Országos Iroda és a Pesti Izr. Hitközség meglehetősen összeférhetetlen helyzetben levő elnökét azonban annál kevésbé mentesíthetjük a felelősség alól. Az Ófelsége által megerősített és jóváhagyott kongr. szabályzat értelmében ugyanis a felekezeti autonómia hordozói az egyes hitközségek, melyek a statutum értelmében egy-

mástól függetlenek és ügyeiket a statutum, valamint az Ófelsége felhatalmazása folytán kibocsátott rendeletek és kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabályaik értelmében önmaguk intézik. E jogszabályok parancsolóan előírják, hogy a hitközségek képviselőtestületeit az összes szavazatképes hitközségi tagok egyeteme választja. A képviselőtestület mandátuma a ciklus lejártával önmagától megszűnik és az önkormányzat lényege éppen abban áll, hogy a hívek egyetemének alkalmá nyílik arra, miszerint a szabályzatban előírt 3, illetve 5 éves ciklus lejártával szabad akaratlatározással újból megválassza.

Az elmúlt 60 év alatt nem volt precedens arra, hogy a hitközségek önkormányzata egy kormányhatósági intézkedéssel felfüggesztessék, mert azzal tisztában kell lenni, hogy ez a rendelkezés a hitközségek törvényes jogszabályokon alapuló autonómiájának bár időleges, de tényleges felfüggesztését jelenti. A multban talán 1-2 esetben előfordult, hogy konkrét alkalmakkor a legfelsőbb felügyeletet gyakorló minisztérium a súlyosan fenyegetett közbéke érdekében valamelyik hitközség autonómiáját felfüggesztette, de olyan generális rendelkezés, mely valamennyi hitközség önkormányzatát felfüggeszti, soha ki nem bocsátatott. Éppen ezért a most kiadott rendelet, nemcsak a budai, hanem valamennyi hitközséget egyetemesen érinti, sőt nemcsak a kongr. hitközségeket, hanem az orthodoxiát is, sőt fenyegető veszedelmként meredhet a többi felekezetek autonómiája felé is.

Ki felelős ezért? A felelősség a beláthatatlanul súlyos következményekért kizárólag a Pesti Izr. Hitközség és Izr. Országos Iroda elnö-

kére hárul. Hiszen a minisztéri rendelet kifejezetten azzal támasztja alá a magyar felekezeti jogi gyakorlatban egyedülálló intézkedést, hogy az erre vonatkozó kérelmet az Országos Iroda és a pesti hitközség terjesztették elő. Ezzel szemben a legnagyobb nyomatékkal meg kell állapítanunk, hogy ily kérelem előterjesztésére az Országos Iroda és a pesti hitközség elnökének semmi joga nem volt. Eltekintve attól, hogy az Országos Iroda elnöke erre a súlyos és végzetes lépésre anélkül határozta el magát, hogy a kongr. szervezet legfelsőbb hatóságának: a községkerületi elnökök tanácsának döntését kikérte volna, noha a statutum értelmében a felekezet egyetemét érintő ügyek tárgyalása a községkerületi elnökök tanácsának hatáskörébe tartozik, — kétségtelen, hogy az Országos Iroda elnöke semmiféle kezdeményezési vagy intézkedési jogkörrel nem bír. Ugyanis a statutum értelmében az Iroda hatásköre csupán a községkerületi elnökök tanácsa határozatainak végrehajtására, valamint a minisztéri rendleteknek az egyes községkerületekhez való továbbítására terjed ki. Ha a községkerületi elnököket az elnök megkérdezte volna, kizártnak tartjuk, hogy erről a ténnyel ellenkező állításra (hogy t. i. az új tervezet lényegesen megváltoztatja a hitközségek szervezetét), illetőleg a miniszter megtévesztő informálására kaphatók lettek volna. Hiszen egy pillantás az új statutum-tervezetre mindenkit meggyőz arról, hogy a régi szabályzatnak a hitközségi igazgatásra vonatkozó rendelkezéseit hatályukban fenntartja, mert éppen ezek a rendelkezések váltak be leginkább a gyakorlatban.

Az az érvelés, hogy jelen esetben az autonómia „önkorlátozásáról”

van szó, mert az autonómia kérte a rendelet kibocsátását, már csak azért sem helytálló, mert felekezeti alkotmányunk alapelve az, hogy az önkormányzat az egyes hitközségeket és nem az Országos Irodát illeti meg, amely csak közvetítő szerv — ahogy boldogult Sándor Pál mondta: „postás” — az autonómiák és a legfőbb felügyeletet gyakorló kormányzat között.

Mínthogy tehát az autonómia a hitközségeket, illetve a hitközségek tagjainak egyetemét illeti meg, ezen jogok egyedül csak abban az esetben csorbíthatók, ha az erre irányuló kérelem maguktól az egyes hitközségektől indult volna ki. Egyenesen groteszk és megdöbbentő, hogy az egyik hitközség kérje a vele harcban álló, de egyébként jogilag teljesen egyenrangú másik hitközség autonómiájának felfüggesztését.

Egyébként most már mindenki láthatja, hogy az Országos Iroda elnöke súlyos inkompatibilitásban van a pesti hitközség elnöki tisztiségével, mert *ime minden látszatot félretéve, nyíltan foglal állást a pesti és budai hitközségek kontroverziájában — a pesti hitközség egyesítő törekvései mellett.*

Legyen szabad azt a szerény kérdést intéznünk az Országos Iroda elnökéhez: vajjon nincs-e tudomása arról, hogy az ugyancsak az ő elnöklete alatt álló pesti hitközség képviselőtestületi választása a folyó év tavaszán ment végbe, amikor ő maga jelentette ki kortesbeszédében, hogy az új statutumok jóváhagyása utban van, sőt már küszöbön áll! Vajjon akkor nem fogtak fenn azok a megmondások, melyek alig egy héttel a budai hitközség képviselőtestületi választásának kitűzött határnapja előtt szükségessé tették — szerinte — a választásnak a Kiegészítő Szabályzat jóváhagyásáig való elhalasztását?! És kérdezzük: vajjon arról sincs tudomása a pesti hitközség, a VI. községkerület és az Országos Iroda bámulatosan összeférhető helyzetben lévő elnökének, hogy az óbudai hitközség is az idei nyár folyamán tartotta meg képviselőtestületi választását, amikor az elnök úr szerint már régen esedékes lett volna a Kiegészítő Szabályzat jóváhagyása?! És igazán nincs tudomása az elnök úrnak arról sem, hogy a Pesti Chevra Kadisa, amelyet tudvalevően szintén jelentősen és közelről érdekel az új statutum, pont azon a napon tartotta képviselőtestületi választását — persze

Stern Samu elnök úr Hitközségi Pártjának önzetlen, bár kissé túlhangoz segédlete mellett, — mikor az elnök úrnak az autonómia felfüggesztésére irányuló kérelme a kultuszalkomány elé került?!

Csodálatos történetek ezek, szörnyen rejtélyesek, melyekről csak a jövő fogja fellebbenteni a fátyolt.

Egy tál lencséért..

A *grund* megtisztult — egyelőre. A nagy *meccs* elhalasztódott... Akik eddig nagyhangon követelték, hogy menjünk csak a választók elé, az ósválasztók elé, majd akkor kitűnik, hogy kit követ, mint egy ember a budai zsidóság: — *ime, azok most az ósválasztók verdiktje elől vitézől megfutamodtak...*

Szántó Jenő és Alapi Béla vezérlete alatt kiállott a *Hitközségi Együttműködési Párt* is és hirdette minden lehető módon és eszközzel, hogy a küzdelmet győzelmenek biztos tudatával veszi fel, hiszen melettük a túlnyomó többség. De hát hiába: nem ment és nem is lehettek nagyon biztosak a dolgukban, mert hát „rendkívüli” lépésektől sem riadtak vissza. Először a *vállalatok és hivatalok főnökeivel próbáltak nyomást gyakoroltatni* budai zsidó alkalmazottaikra, hogy írásban kötelezzék magukat a HEP támogatására. Mínthogy azonban Budán titkos a választás, ettől nem sok sikert vártak. Elsütötték tehát a nagy ágyút. Főlemeltették a telefonkagylót egy nagytekintélyű közgazdasági tekintéllyel és rátelefonáltak Budára: *Jó lesz egyezséget kötni és közös listával menni a választásba, hogy az egységet megmentsék, mert ha nem hajlanak a szép szóra, akkor ő mindent meg fog tenni, hogy ez a választás ne lehessen meg.*

Hiába magyarázták Budán, hogy hiszen a HEP-ék hangoztatták folyton az ósválasztás szükségét, meg hogy nincs értelme a közös listának, mert a listás választási rendszerrel minden párt érvényesülhet számának és erejének megfelelő arányban: az érvek hiábavalók voltak. Közben azt is látták, hogy pl. a szentimrevárosi templomkörzetben még a *választmányi tagok jelölőlistáját sem voltak képesek összehozni*: mit tehettek tehát egyebet — szégyen a futás ugyan, de hasznos: — *megfutamodtak!* Egy grimaszt csináltak az ellenfél felé, kiöltötték a nyelvüket — és megfutamodtak.

Egy, csak egyetlenegy dolog, világos. Az, hogy Stern Samu úrnak, az Élelmiszerszállító Rt. és a Központi Tejesarnok elnökének ambiciózus elnökség-halmozása folytán, *ime itt a több mint 60 éves kongresszusi alkotmány első kiköszörületetlen nagy esorbája: a legelső precedens...*

Ez a HEP hősi harcának hősi eposza.

A megfutamodás pedig úgy történt, hogy a Pesti Izr. Hitközség és az Országos Iroda — ki is a közös elnökük? — folyamodványt nyújtottak be a kultuszminisztériumba, hogy a minisztérium hivatalból rendelje el a választás elhalasztását, mert — úgy mondják — az új statutumok, amelyeknek jóváhagyását ők a közel jövőre (?) remélik, oly intézkedéseket tartalmaznak, amelyek a hitközségek belső életét jelentősen módosítják (honnan veszik ezt??), tehát a választás most nem időszerű. És eladták vala a budai hitközség autonómiáját egy tál lencséért...

Hogy hogyan tudta magát erre a lovagias lépésre elhatározni az az Országos Iroda, amelynek alelnöke a szóbanforgó választáson az egyik pártnak a listavezetője, az elnöke pedig egyuttal elnöke annak a hitközségnek is, amelynek ellentéte a választás előtt állott hitközséggel éppen ennek a választásnak a két pártját állította egymással szembe és hogy hogyan tudta a minisztert is a tényeknek meg nem felelően informálni: arra a *fair play* kódexeiben magyarázatot találni nem tudunk. De eszünkbe jut egy kis história. Magyarázat helyett azt mondjuk el.

A *grundon* találkozik két diák: Az egyik tagbaszakadt, a másik tömzsi. A tagbaszakadt mindenáron bele akar kötni a tömzsi, mert el akarja venni a labdáját. A tömzsi nem hagyja magát. Szembeszáll és boxra megy. A tagbaszakadt eleinte úgy tesz, mint akinek nem fájnak a jól kiszámított ütések és még biztatja is önmagát: no megállj, most mindjárt kiütöm a fogadat. De amikor az ő foga körül támad némi sajtás, jobbnak látja a *grund*-ról a járda felé elődalogni és az éppen arra menő papája segítségét kérni:

— Papa, papa... az izé nem hagy békében...

Ez is a rendszerhez tartozik...

Irtó: Gesztes Ferenc, a budai autonómia-párt elnöke

Az idő múlik és már közel két esztendeje, hogy a budai hitközség egyik közgyűlésén Heller professzor előadta, hogy miután megfélemlítések dacára sem akarta aláírni a Pest és Buda gazdasági egyesülésére vonatkozó indítványt, a fenyegetés valóra vált és kijelentették, hogy Heller nem fog többé a Rabbiszemináriumban tanítani, orvos-fia pedig mondjon le örökre a zsidókorházhoz fűzhető minden reményről. A túlfűtött hangulatú közgyűlési terembe Hatvany Bertalan báró harsány hangon belekiáltotta: „Ez a Stern Samu rendszere.”

Azóta a viszonyok megváltoztak, de a rendszer megmaradt. Azóta akadtak olyanok, akik a gerincességet és a meggyőződéshez való férfias ragaszkodást nem a Hellerekről mintázták, hanem behódoltak a rendszernek és egyszerre megfélemedtek arról az országos irodai elnökválasztásról, melyen az ellen-tábort rendőrökkel vezetteték ki, de hála Istennek akadtak olyanok is és pedig igen sokan a kiválók közül, akik a helyzet alapos mérlegelése után törhetetlen ragaszkodásukat jelentették ki az autonómia fennmaradása mellett. Tempora mutantur et nos mutamur in illis!

Amikor tudomásomra jutott, hogy a november 1-re alapszabályszerűleg kitűzött ösválasztást további intézkedésig elhalasztották, egy pillanatra megdöb-bentem, de meglepve mégsem voltam, mert ez is a rendszerhez tartozik. Két esztendőn keresztül hangoztatták a fúziósok, hogy oszlassuk fel a képviselő-testületet és hallgassuk meg Buda egész zsidóságát, mert a közgyűlési többség nem fejezi ki az ösválasztók akaratát, hanem egész Budának kell ebben a nagyfontosságú kérdésben dönteni és most, amikor látják, hogy minden képzület felülmúló agitációjuk és erőfeszítésük dacára az autonómia hívei őri-ási többségben vannak és elenyészően csekély azoknak a száma, akik a fúzió, vagy gazdasági egység rokkant szeke-rét tolják, a pesti hitközség és az Országos Iroda közbenjárására a fix terminusra kitűzött választás elhalasztását kérték.

Tehát értsük meg jól, a budai hitközségi választást a pesti hitközség kifejezett kérelmére halasztották el.

Kötelességemnek ismerem, hogy híveink előtt, akik annyiszor adták tanújelét az autonómiához való törhetetlen és megingathatatlan ragaszkodásuknak és hűségüknek, őszintén és minden kertelés nélkül feltárjam a való helyzetet és különösképpen, hogy megmagyarázzam ne-

kik, miért döb-bentem meg és miért nem voltam mégsem meglepve, amikor a választások elhalasztásának tényét hírül hozták. Megdöb-bentem, mert ez a precedens végzetes következményekkel járhat nemcsak a budai, hanem az ország összes hitközségeinek törvényben biztosított jogaira nézve. Megdöb-bentem, mert az Országos Iroda, melynek alelnöke Szántó Jenő, a fúziósok budai első listavezetője és melynek kötelessége az autonómiát mindenkiel szemben megvédeni, képzelt pillanatnyi előnyök kihasználása végett olyan lépésre határozta el magát, ami páratlanul áll a magyar zsidóság történetében.

Meglepve nem voltam, mert hetekkel ezelőtt azon mesterkedtek kicsinyek és nagyok, beavattottak és tájékoztalok, hogy a választási harcot beszüntetve közös listán induljunk, illetve egyhangú választást készítsünk elő, de felelősségünk tudatában és magasabb erkölcsi szempontokból vezéreltetve, ezt az ajánlatot a leghatározottabban visszautasítottuk, mert nemcsak mi, hanem ők is ragaszkodtak az ösválasztók megkérdéséhez és ha most paktumot kötünk, akkor méltán érhetett volna bennünket az a vád, hogy elárultuk Buda egész zsidóságát, sőt tovább megyek, az a hatalmas tábor, melynek neve: Budai Autonómia Párt, joggal hihette volna, hogy mi is anyagi érdekekből

és pozíciónk fenntartása végett harcolunk. Mi tehát hűségesekek maradtunk nemcsak az eszméhez, hanem híveinkhez is.

Váratlanul nem ért bennünket a hír és tudtuk, hogy valamiben mesterkednek, mert hisz oly gyengék, hogy a Lágymányoson még a választmány jelölő listáját sem tudták összeállítani. Amint tehát látták, hogy a fúzió gondolata nemcsak a közgyűlésen, hanem az ösválasztóknál is megbukott, mozgásba hozták a jól működő gépezetet, hogy időt nyerjenek és szügyenteljes bukásukat palástolják.

De hasztalan minden igyekezetük, mert az égi testek leghatalmasabbját: a napot is elboríthatják ideig-óráig sűrű fellegek, de a nap tüzének hatalmas erejével áttöri a felhőket és az ennek nyomán keletkező hatalmas zápor megtisztult ózondús levegőt hoz az élőlényeknek és a vegetációknak.

A rendszerhez tartozik híveink megkönyékezése, a protekció megmozdulása, az állásba juttatások kecsgető ígéretése, de az a hatalom, amely a bajba és nyomorba jutottak megsegítésével, a gyenge jellemek megfélemlítésével ily pillanatnyi olcsó diadalát, abban a percben semmivé válik, amikor Budának az ősi tradícióktól átított intelligens és gerinces zsidó lakossága pálcát tör a rendszer felett, s bármennyien legyenek az ostromlott vár főkán, legyen a számuk akár egy légió, bennünket megfélemlíteni nem fognak és autonómiánk örökké él, míg a világ világ lesz, nemzedékről-nemzedékre.

Miért mondtam le templomkörzeti elnökségről?

Irtó: síogárdi Zöld Márton

Hittestvéreim, barátaim hetek óta ostromolnak a kérdéssel: *miért mondtam le a pesti hitközség VIII. kerületi templomkörzetének elnöki tisztjéről?* Annakidején azért vállalkoztam erre a pozícióra, mert régi kapcsolatok fűznek a Józsefvároshoz, ahol magam is sokáig laktam és mert ennek a konzervatív zsidó vallási gondolkodású körzetnek olyan vezető egyéniségei is, akik régóta nem értettek egyet a hitközség hitéleti felfogásával, bizalmukról biztosí-

tottak. Tartozom tehát hittestvéreimnek és magamnak is azzal, hogy nyíltan feltárjam lemondásom indokait.

A templomkörzeti szabályzat a következő intézkedéseket tartalmazza: A Pesti Izr. Hitközség területének külső részén az ott fennálló templomok körül templomkörzeteket alakíthat. Az alakuló templomkörzet tagjai közül választmányt alakít s ezen választmány a saját tagjai sorából választ egy elnökhelyettest,

JUBADONT

orth. kóser fogkrém

Kérje mindenütt!

orth. kóser sütőpor

A budapesti orth. hitközség rabbiságának felügyelete alatt készülnek.

Gyártja: FELES ISTVANNÉ Budapest,

VII., Rottenbiller utca 8.

két alelnököt, hat elöljárót és hat elöljáróhelyettest. Ezen tisztikar intézi a templomkörzet ügyeit a hitközség elöljárósága által választott elnökkel. A megválasztott vezetőség neveit a választás után 15 napon belül a hitközség elöljáróságához fel kell terjeszteni.

A templomkörzeti szabályzat azonban csak papíros-alkotmány, ha ugyan egyáltalán tartalmaz alkotmányos jogokat. *A megalkulás előtt a választandó vezetőség névjegyzékét be kell mutatni a hitközség főtitkárának és csak ha ő jóváhagyta, kerülhet a névsor a választmányhoz, hogy a névsorban szereplőket megválassza.*

1936. augusztus 14-én alábbi sorokat intéztem a hitközség főtitkárhoz:

„Le kell szögezmem, hogy az előterjesztett listáról tovább nem tárgyalhatok, abból *lényegében épen a körzet fejlődése érdekében nem engedhetek*, tehát e tekintetben senkinek rendelkezésére nem állók.

Emlékeztetnem kell arra, hogy midőn vonatkoztam a körzetet átvenni, tudván, hogy az milyen állapotban van, a központ részéről minden tekintetben a legteljesebb támogatás helyzetet kilitásba. Ezzel szemben épen a legényegesebb, a körzet jövőjére messze kiható fontosságú elöljárói lista összeállításánál állandó nehézségekbe ütközöm.

Elöljárókat kapok, akik soha a körzeti életben résztvenni nem fognak, *a körzetre semmiféle tekintetben befolyást nem gyakorolnak. Ezzel a garnitúrával nem reprezentálhatom az elnökséget és elöljáróságot egy 30.000 lélekből álló körzetben.* Egy közös megbeszélésünk alkalmával rámutattak arra, hogy az imaház és imaegyesület vezetőit kell elöljáróhelyettesekké jelölni, ezen az alapon szólítottam fel az említett imaház és imaegyesületek vezetőit. Kértem most már, milyen lesz előtűk a tekintélyem, ha kihagyatnak egyeseket közülük. Teljes egészében ismerem a körzet mentalitását, tudom, hogy *csak népszerű, dolgozó erővel lehet itt a kedélyeket megnyugtani* és a körzetet a fejlődés vonalába vezetni. *A megállapított listával azonban sem társadalmi, sem felekezeti együttműködés elérhető nem lesz, mert folytonos surlódások, nézet-*

eltérések és széthúzások lehetnek.

Ilyen körülmények dacára is mellékelve előterjesztem immár a hatodik javított listát. Amennyiben ezen lista sem fogadtatnék el, úgy tisztségemről lemondok, mert nem tartom összeegyeztethetőnek sem jellememmel, sem pedig lelkiismeretemmel, hogy olyan hivatást tovább vállaljak, amelynek megfeszített munkával sem lehet megfelelni.”

Mivel az előterjesztett hatodik lista sem ment keresztül, elnöki tisztségemről lemondtam, annál is inkább, mert úgy láttam, hogy a főtitkár a pesti izr. hitközségnél teljhatalmú úr. Az elnök úrnak sokféle elfoglaltsága van és ezért fizikai ideje sincs arra, hogy egyes fontosabb esetekről tájékozódjék: *amit és ahogy a főtitkár úr a saját elgondolása és egyes bizalmasainak információi szerint titokban bemozd, annak alapján történik a döntés.*

A körzeti szabályzat szerint a templomkörzet hivatása a vallásosság mélyítése, a zsidó kultúra, vallás gondozás és jótékonyság ápolása, továbbá a távolabbi eszréseken a hitfelek bevonása a hitközségi életbe. Amidőn ezen fontos pontra rámutattam és kifejtettem, hogy *a vezetőségben olyan férfiak is legyenek, akik a vallást megtartják, a hitfelekezeti életben résztvesznek, a templomba eljárnak*, mert ezek tekintélyükkel hatnak a hitfelekezetre és jó példájukkal a fiatalok nevelésére és vezetésére, azt a választ nyertem, hogy a Dohány-utcai templomba is szórványosan járnak el a vezetők és *„a politika nem mellőzhető”.*

A politikát pedig szerintem bevenni a hitközségbe nem célszerű, mert csak a vallásos érzelmű ember tud minden jóért és nemesért lelkesülni, csak az tudja hazáját szeretni és a vallásáért dolgozni. A vallás követése nemesíti az erkölcsöket és ellenállóvá teszi az egyént a kilengésekkel szemben. *Okszerű volna tehát, ha a hitközség a politika mellőzésével, a vallás mélyítésére, a vallás gondozására és a karitatív teendőkre fektetné a súlyt.*

Szabályozni kell az alkalmazottak fizetését is. Ne adjon az egyiknek mammut-fizetést, remunerációt és ingyen lakást, viszont az alkalmazottak zömének olyan szánalmis díjazást, amely létfenntartására aligha elegendő.

A Nagyuvaros-utcai templomban az alkalmazottnak 30 pengő fizetése van havonként. Ezt a nagy fizetést is csak azért kapja, mert egész nap el van foglalva, az irodai ügykezelésben is ságédkezik s ezért más foglalkozás után nem járhat. *A hitközség házában lévő havi 36 pengős lakását fizetni 5 hónap óta nem tudta, amiért azt havi 30 pengős fizetéséből levonják.* Nős ember, mestersége nincs, nem tud mihez fogni, marad tehát és abból a pár fillérből él, amit itt-ott a templomba járó hívek juttatnak neki.

Az egész vonalon az elkeseredés általános, mert egyik alig hogy a hitközséghez került, nyomban irigylendő fizetést kap, míg mások, akik 10–12 éve ott dolgoznak, a megélhetés minimumát is alig érik el.

Ezen a rendszeren talán mégis kellene változtatni. A elnök úr foglalkozik az ifjúság megélhetésének kérdésével. Talán ezt a kérdést a hitközség az alkalmazottainál is figyelembe kellene venni.

Heller Bernát a Tudományos Akadémián

A honfoglalás magyar legendaköréről tartott rendkívül tanulságos és a téma taglalásában egyéni megfigyelésű előadást okt. 28-án, szerdán este, dr. Heller Bernát tanár, a magyar zsidó tudomány büszkesége. A Magyar Néprajzi Társaság előadói pulpitisán jelent meg a Tudományos Akadémia előadóteremben, ahol nagy és válogatottan előkelő közönség jelenlétében hozta kapcsolatba a magyar honfoglalás legendakörét a keleti népek hasonló témájú legendakörével.

Rámutatott arra, hogy a honfoglalás legendakörének motívumai más népeknél is előfordulnak, így a szász, arab, perzsa, sőt zsidó legendakörben is. A közös vonás a magyarral az ajándék adásának és elfogadásának motívuma. Legszebb honfoglalási legendánk, a Fehér ló legendája szerint ugyanis Árpád követtséget küld Szvatoplukhoz és fehér lovat, arany nyergét és arany zablyát küld neki ajándékba, melyért cserébe földet, vizet és füvet kér. Ezt meg is kapja és ezzel szimbólikusan joga nyílik az ország földjére, vizére és legelőire. Így van ez más formában, (föld, víz és só: béka, madár, egér, nyúl; gyümölcs és ékszer), a morvin, a perzsa-darab és a zsidó legendakörben is, mely utóbbinál amikor Nebukadnózor kiüldözte hazájukból a zsidókat, azok földet és vizet vittek magukkal vándorútjukra, mondván, hogy abban az országban telepednek meg, ahol ilyen földet és vizet találnak. Így jutottak Iszphánba, ahol azután város alapítottak.

Perlavina a Pesti Izr. Hitközség és nyugdíjas alkalmazottai között

Takarodót fujt a hitközség. — Már nem fessegeti a bíróság illetékeségének kérdését. — Minden alkalom jó a nyugdíjleszállításra.

Azok között a kortesszólamok között, melyeket a pesti hitközség egyesítési hadjáratának élharcosai úton-útfélen hangoztatnak hiszékeny lelkek megtévesztésére, előkelő helyet foglal el az az ígélet, mely a budai hitközség alkalmazottairól való atyai gondoskodást helyezi kilátásba az egyesítés esetére. Hogy azonban ez az atyai gondoskodás hogy néz ki a valóságban, élénken kiviláglik annak a perlavinának aktáiból, melyet a pesti hitközség nyugdíjas alkalmazottai voltak kénytelenek a hitközség ellen indítani régi nyugdíjárulékaik összegének helyreállítása céljából, melyeket a Sip-utca vezetői az utóbbi évek folyamán mintegy öt ízben szállítottak le különböző rendeletekre való hivatkozással.

Ismert tény, hogy a kormány több olyan rendeletet bocsátott ki szanalási akciója során, melyek módot adtak egyrészt a hatóságoknak másrészt magáncégeknek arra, hogy alkalmazottaik nyugdíjárulékaikat leszállíthassák. Ilyen rendelet volt az 5100/1931 számú, mely az állami és törvényhatósági tisztviselők nyugdíjának leszállítására vonatkozott, ennek 3 kiegészítő-rendelethez, továbbá a 6700/1933. sz. rendelet, mely a magánalkalmazottak nyugdíjárulékaiknak leszállítását tette lehetővé.

Valahányszor egy ilyen rendelet megjelent, a pesti hitközség gyorsan megragadta az alkalmat és leszállította nyugdíjas alkalmazottai nyugdíját. Az 5100 számú rendelet és pótrendeletei képesen hatóságnak érezte magát és ezen a címen redukált, a 6700 számúnál viszont magánalkalmazottaknak tekintve nyugdíjasait ezt a jogcímet használta ki. Végeredményben mintegy 32 százalék magasságot ért el az esetek egy részénél a redukeió.

Az érintett alkalmazottak természetesen nem túrték védekezés nélkül az amúgy is szűkös nyugdíjuk további csökkenését célzó akciókat és pert indítottak a hitközség ellen a jól megcsiszolt nyugdíj teljes összegének visszaállítása végett. A hitközség természetesen valamennyi pernél pergátló kifogással élt. A pergátló kifogás pedig az volt, hogy a perek nem tartoznak a

rendes bíróság, hanem a közigazgatási hatóságok, illetőleg a VI. Izr. Községkerületi Bíróság, illetőleg a döntőbíróság hatáskörébe.

Ezeket a pereket az alkalmazottak kitünő ügyvédje, Hoffmann Dezső dr. egészen a Curiáig vitte fel. Nyolc per indult eddig, ezek közül hat került a Curia elé, mely elfogadva Hoffmann dr. jogi érvelését, eddig hat perben, úgy a hitoktatók, mint a tanítók perében, kimondotta, hogy igenis a rendes bíróságok hatáskörébe tartoznak.

A hitközség ezek után, látva a pergátló kifogások céltalanságát, a legutolsó két perben már nem is emelt kifogást. Így ezek érdemi tárgyalásra fognak kerülni és kime-

netelük aligha lehet kétséges. Hiszen ezért erőlködik a hitközség annyira annak érdekében, hogy a perek minél későbbben, vagy egyáltalán ne kerüljenek tárgyalásra.

Rendkívül érdekes adatok derülnek ki az egyes perek aktáiból. És rendkívül érdekes adatok bizonyítják, milyen eszközökhöz folyamodik a hitközség, hogy munkában megöregedett alkalmazottainak — tanítóknak és hitoktatóknak — életük alkonyán megnehezítse megélhetését a kiddus hasám nevében. Ezekre legközelebbi számainkban részletesen visszatérünk. Most csak annyit jegyzünk meg, hogy ha a hitközség csak a maceszprovizió összegét, vagy azokat a súlyos összegeket használta volna fel alkalmazottai javára, melyekbe a budai korteshadjárat került, nem lett volna szükség ezekre az áldatlan, gusztagustalan és minden jóérzést megcsúfoló perekre.

Beszéljünk csak a Hősök Emléktemplomáról!

Irta: Hámos Gyula ny. szazados

A „Zsidó Élet” október 17-iki számában szóvá tettem, hogy az úgynevezett Hősök Emléktemplomán a világháborúban elesett hősök nevei helyett márványtáblán aranylana (Stern Samu elnök és előljárótársainak nevei, szinte kiabálón figyelmeztetve — többek között — a frontharcosokat is, menyire adós maradt az előljáróság a hősi halottak emlékének.

Másnap volt a pesti chevra választó közgyűlése. Pont ezen a napon — mint hivatalos kommunikációban olvasom — a frontharcosok zsidó vallású tagjainak küldöttsége kereste fel a Szentegylet elnökségét és kérte, hogy „rendelje el a rákoskeresztúri temetőben tervezett hősi emlékmű felállítását.”

Örömmel állapítom meg, hogy az Országos Frontharcos Szövetség

több ezer főnyi zsidó vallású tagja végre megsürgették a hősi halottak emlékének *tényleges* megörökítését ott, ahol az legelső sorban helyén lett volna. Elégítéssel kell azonban azt is megállapítanom, hogy a frontharcosok nyitott kaput döntettek, mert a *tényleges állományból származó, magasrangú nyugállományú zsidó katonatisztek már 1933. december 6-án átiratban kérték a Szentegylet elnökségétől a rákoskeresztúri temetőben monumentális emlékmű felállítását a Szentegylet előjárósága 1934. március 27-én határozatot hozott, melynek I. pontja szerint „a háborúban elesett hősök emléket a temetőben méltó módon megörökíti”. Meg vagyunk győződve arról, hogy most már rövidesen fel is állítják itt az emlékművet, mely méltó módon sorakozik a Szentegylet kegyeletes működéséhez. Hivatkozom ebben a tárgyban 1935. május 22-én a Szentegylet elnökségéhez intézett saját memorandumomra is, melyben részletes előterjesztést és tervezetet nyújtottam be s Endrei Henrik dr. szentegyleti igazgató úrral történt többszöri beszélgetésem során meggyőződtem, hogy ezt a kérdést a Szentegylet állandóan felszínén tartja.*

Midőn ezen tényeket leszögezem,

Pensione Ristorante

Tauber Abbazia

elsőrendű orth. kóser konyha, szobák minden komforttal.
Teljes pensió 25 lirától.
Clearing fizetés.

meglepőnek találok Stern Samu elnök úr szereplését, ki a kommuniké szerint ugyanis mint a zsidó hitközség, ugyanis mint az Országos Iroda elnöke megbecsülését fejezte a küldöttség előtt a frontharcosok iránt. Csalódatos, hogy Stern elnök úr éppen a szentegyleti választás napján tartotta szükségesnek megtenni ezt az aznapi szavazásra való tekintettel kissé korteszű nyilatkozatot. Persze másról beszélt, mint Bodóné, mikor a bor árát kérték tőle. Nem a frontharcosok megbecsüléséről van most szó, ez természetes kötelesség s nem is szorul senkinek megerősítésére, hanem az *elesett hősök emlékének megörökítéséről.*

De ha már ily módon megveregeti az elnök úr a frontharcosok vállait, emlékezetébe idézem, hogy a multban is volt már dolga a frontharcosokkal. 1934. augusztus végén, mint a VI. izr. községkerület elnöke *meleg pártoló szavakkal ismertette a közgyűléssel azt az indítványt, mely a frontharcosok hitközségi választójoga tárgyában adatott be. A közgyűléssel egyhangulag ki-*

mondatta, hogy az indítványt a községkerület előljáróságához teszi át. *Azóta több, mint két esztendő telt el s megdöbbenő, hogy e hosszú idő alatt Stern Samu, a VI. izr. községkerület elnöke, valamint Stern Samu, a pesti hitközség elnöke az egyhangulag elfogadott indítványt az irattárban hevertette, ellenben ugyanaz a Stern Samu, a zsidó hitközség és az Országos Iroda nevében most egyszerre kélére öleli a frontharcosokat.*

Sajnos azonban ismerjük Stern Samu elnök úr olyan nyilatkozatát is, mely szerint „a polgári életben szerzett érdemeket inkább kell honorálni, mint a hadirokkantak és frontharcosok érdemeit.” A sok nyilatkozat közül vajjon melyik az igazi?

Nos és még egyszer kérdem: mi van a Hősök Emléktemplomával, amelyen elfelejtették megörökíteni az elesett zsidó hősök neveit, de még véletlenül sem felejtették el ott megörökíteni a hitközség előljáróinak neveit, akik — én is azt mondom: hála Istennek! — megmenekültek a hősi haláltól?

A megpeticionált választás

Hogyan védtek meg a Községkerületi Bíróság tagjai saját mandátumukat?

Ugyszólván közvetlenül a márciusban lezajlott pesti hitközségi választás előtt új ellenzéki párt szervezkedett: a Hadviseltek Pártja, mely nagy elánnal vetette be magát a választási küzdelembe, de a választás határnapja előtt visszalépett és nem vett részt a szavazáson. A visszalépésnek igen érdekes előzményei voltak. A választások előtt a párt elnöke, Schuller Jenő mérnök elküldte megbízottait a szavazóhelyiségekbe, annak megállapítása végett: megvannak-e a titkos választás megejtéséhez szükséges fülkék? A megbízottak azzal tértek vissza, hogy a fülkék ugyan megvannak, de teljesen nyitottak, se ajtó, se függöny nincs rajtuk és így mindenki megállapíthatja, hogy a szavazó kire adta le szavazatát. Erre Schuller Jenő és pártja visszalépett a szavazásban való részvételtől, mert nem akarta híveit kitenni állásfoglalásuk miatt a hitközségi hatalmasságok bosszújának. Különösen az tette az állásfoglalást indokolttá, hogy a párt szavazatainak nagyrésze olyanoktól származott volna, akik függőségi viszonyban állnak a hitközséggel és akikre ellenzéki magatartásuk

súlyos következményekkel járhatott volna.

A választás után Schuller Jenő megpeticionálta a választást azon a jogcímen, hogy a szavazás módja nem felelt meg a titkosság követelményeinek.

Ami ezután történt, azt maga Schuller Jenő mondotta el munkatársunknak a következőképpen:

— Beadtam a petíciót és vártam az értesítést, mikorra hívta össze az Országos Iroda a Községkerületi Bíróságot a petíció letárgyalására. Hónapokig nem történt semmi. Erre beadvánnyal fordultam az Irodához, melyben kifejtettem, hogy ha nem tűzik ki haladéktalanul tárgyalásra petícióm, kénytelen lesznek panasszal fordulni az Iroda felügyeleti hatóságához: a kultuszminisztériumhoz. Erre a beadványomra még csak választ sem kaptam, mire megtettem a kilátásba helyezett panaszt. A panasznak meg is volt a foganatja, amennyiben két héttel annak beadása után megkaptuk az értesítést a tárgyalás kitűzéséről.

— Amikor október 15-ikén a tárgyaláson megjelentem, új meglepe-

tés ért. Ugy tudtam ugyanis, hogy a bíróságnak Márkus Albert törvényszéki tanácselnök lesz az elnöke. Ehelyett azt kellett látnom, hogy az elnök helyét egy ismert, egyébként méltán köztekintélynek örvendő pesti ügyvéd és hitközségi korifeus foglalja el. A bíróság 10 tagja közül 7 választmányi tagja a pesti hitközségnek és csak 3 volt vidéki. A bíróság 10 tagja közül tehát 7-nek saját mandátuma sorsa felett kellett volna döntenie, hiszen petícióm a hitközségi választás ellen irányult, melyen a szóbanforgó bírósági tagok mandátumokat nyerték.

— Ezt látva azonnal kijelentetem, hogy érdemben nem vagyok hajlandó a további tárgyalásba belemenni, amíg a bíróság ki nem mondja határozatilag, hogy a bíróság illetén összeállítását aggályosnak tartja. Kifejtettem, hogy senki önmaga bírása nem lehet. Szokatlanul tartottam azt is, hogy választásvédőként a hitközség jelentkezett főügyésze személyében, holott mandátumát mindenkinek önmagának kell megvédenie.

— A bíróság erre határozathozatalra vonult vissza és kimondotta, hogy nem tartja ugyan magát elfogultnak, de helyet adnak panaszomnak és a további tárgyaláson nem vesznek részt. Tehát új bíróság fog alakulni és majd ez tűz ki határnapot a petíció érdemi tárgyalására.

Atok vagy áldás?

Irta: E. László Franciska

*A mult, amelyből én fakadtam,
Sivár, beteg,
Az ősi kín, a láthatatlan,
Mégmérgezett...
Hogy atok rám e sors, vagy áldás?
Én nem tudom!
Tűzelve hajt az élnivágyás,
S úgy szomjazom...*

*Hadd hordjam, dédapám is hordta,
Az ős batyut,
Elfojtva pezsgő élet-borba
A százarut,
S amíg lehajtom én az élet
Tüzes borát,
Kiáltanak a nemzedékek,
Hogy „Add tovább!”*

*Az énünk, mely e földtekén csüng,
Hogy összenőtt...
Fakasszal forró ölelésünk
Uj küzködőt!
Az elmulás enyészet-váza,
A csont zörög —
A vágy, a tűz, az élet láza
Legyen örök!*

Személyes kérdésben

Irt: **Berényi Sándor dr.**, a Budai Izr. Hitközség választási elnöke.

Bár meggyőződésemet soha véka alá nem rejttem és erre még mint a Budai Hitközség ezidőszerű választási elnöke sem volnék kötelezve, mégis egy idő óta bizonyos passzivitásra érzem magam indítatva, mert a politikai idomosság ezt úgy diktálja mindenkinek, aki közfunckiót tölt be, melynek teljesítése közben pártokon felül állónak és igazságosnak kell lennie. Igaz, hogy ezt az elvet sokan föl rugják, de én nem vagyok hajlandó példájukat követni.

Ez a helyzetem és önkéntes hallgatásom azonban nem terjedhet odáig, hogy amikor az egyik párt közvetve megtámad és következtetéssel vádol, ez ellen ne lenne szabad a legnagyobb nyilvánosság előtt védekezni és kimutatnom a vád alaptalanságát. Ez okból kell szót kérnem személyes kérdésben.

Az „Együttműködési Párt Értesítője” elnevezés alatt megjelenő kortársaság 1936. október 15-iki száma megfeszítve csekélységemet a pártvezéri címmel, lenyomatta egy régi 1921. tavaszán, tehát 15 és fél évvel ezelőtt írt cikkemet, melyben az akkori, a kommunizmus utáni zavaros és gyászos időkben és a budai hitközség züllött viszonyai között valóban a pesti hitközséggel való egyesülés kívánatos voltát hangoztatom, de hogy ez a felfogásom mennyi ideig állott fenn, annak a legjobb bizonyítékát szolgáltatják a következő tények:

A fuzió gondolatának első fölvetője Löbl Bertalan volt, ő hozta szóba először az Egyenlőség 1918. december 22-iki számában mint mentesvért az 1918. októberi forradalom, illetve a háború által támasztott és a magyar zsidóságot fenyegetett veszedelem ellenében. Egy-néhány héttel később megjelent válaszul írt cikkemben, melyet a „Zsidó Élet” 1936. évi áprilisi száma egész terjedelemben reprodukált, világosan ezeket mondtam:

„Nem helyeslem, sőt a legnagyobb mértékben helytelenítem Löbl Bertalan úrnak az Egyenlőség december 22-iki számában kifejezett azt az óhaját, hogy egyesítsük a fővárosi zsidóságot. Eltekintve ugyanis attól, hogy erre az egyesítésre egyáltalában semmi szükség nincsen s hogy a pesti nagy hitközségnek most más gondjai vannak, mint a jobbparti két hitközséget,

valamint a kőbányait finanszírozni, nyilvánvaló, hogy ennek az egyesítésnek semmiféle praktikus eredménye nem lenne. Tessék elhinni, hogy az egyesítés csak nagyobb adminisztrációt és kisebb áttekinthetőséget, nagyobb igényeket és kevesebb lehetőséget nyújtana.”

„A budai, óbudai és kőbányai hitközségek területén teljesítsék a hívek a rájuk váró kötelezettségeket, hiszen különösen a budai hitközség kebelében a tagok nagy számánál és az ott felhalmozott nagy erkölcsi, szellemi és anyagi erőknél fogva megvan a nagy tettek lehetősége”.

Ebből nyilvánvaló, hogy a helyzetnek megfelelően két évvel korábban szerény tollam Buda önállóságáért küzdött. Erre azt mondják majd egyes urak, hogy ez nem érvényes, hanem mindig a későbbi deklaráció a fontos. Legyen igazuk!

Az 1921. április havában írt cikkemben valóban az ellenkezőjét írtam annak, amit fent idéztem, de aki részese volt az 1919-1921. évi budai küzdelmeknek, nagyon jól tudja, hogy mind a két ízben meggyőződésemet vallottam és a helyzet más és más elgondolást követelt. Az „Együttműködési” Értesítő csonkan között (nyilván szándékosan megcsontított) cikkemből ki hagyta a korszak milióójának ismertetését, ami pedig mindent másként tesz megérthetővé. Kihagyták az urak a cikknek azt a részét is, melyben részletesen megírtam, hogy akkoriban Strausz Adolf bátyánk milyen szenvedélyes ellenzője volt még a fuzió szónak is. Anyira hogy az 1921. március 27-iki közgyűlésen Strausz Adolf és társai oly értelmű határozatot szavaztak meg szabályellenesen, mely szerint a közgyűlés a fuziót előkészítő bizottság mandátumát megszünteti illetve visszavonja.

Erről a közgyűlésről írtam annak idején az 1921. március 27-iki közgyűlést követő napokban „Csendület Budán” címen egy hosszabb tudósítást, melyben kifogásolom Strausz Adolf tanárnak és társainak alapszabályellenes eljárását és egyben a fuzió kívánatossága mellett törtem lándzsát.

A fuzió kérdése azonban ezután *többé föl sem merült*; Pest az invitációra nem is reagált, a hullámok

elültek és inkább azon törtük a fejünket, hogyan lehetne Budát regenerálni. Sikerült Istenben boldogult Baracs Károly személyében azt a providenciális férfit megtalálnunk, akinek nevével a budai híveket győzelemre vezettük és ezzel a fuziónak még a gondolata is végleg lekerült a napirendről.

Rövid idő múlva következtek az 1922. évi új választások. Az ekkor alakult „Hitközségi ujjászervező párt”, melynek *Alapi Béla is tagja volt*, felhívással fordult a budai hittestvérekhez 1922. október havában. Elmondja ez a felhívás, hogy *„erkölcsi, kulturális és anyagi tekintetben alig van hitközsége hazánkban*, mely a budai eklézsia tagjainak nivójával vetekedni tudna. Csak az kell, hogy a tagokból hívek legyenek, akik érzésben és áldozatkészségben szervesen bekapcsolódnának a hitközségeknek úgy vallási, mint kulturális életébe. Ha ezt elértük, akkor a kritikus gazdasági viszonyok ellenére is meg fogjuk valósítani a templomot, az iskolát, a kórházat, az aggodalmas menedékházat, az árvaházat, szóval mindazt, amik nélkül hitközségünk ezután sem lesz egyéb, mint a legszükségesebb rituálék elvégzésére s ezen vallási funkciók költségeinek kivetésére, behajtására és szétosztására alakult speciális adóhivatal.”

Három évig dolgozott ezután Istenben boldogult Baracs Károly elnöklete alatt a hitközség új előjárósága. Ekkor újabb ciklus következett. Az 1925. évi választások előtt alakult úgynevezett „alkotó párt”, melynek *Alapi Béla is tagja volt*, a hívekhez fordult buzdlító felhívással, melyben egyebek között a következők is foglaltattak.

„Aki csak némileg érdeklődött hitközségünk ügyei iránt, *emlékezhetik rá, hogy néhány esztendővel ezelőtt itt Budán a hitélet egészen szétzüllött*. Legnagyobb részben nem ismertük egymást, egymással nem törődöttünk, egymással folyton veszekedtünk, a hitközség elemi szükségleteit *elhanyagoltuk*. Olyan nagy volt a züllés, hogy sokan csak úgy vélték hitközségünket megmenteni, hogy egy másik hitközséggel, a pesti zsidó hitközséggel fuzionáltatni akarták.”

Ez már világos és határozott nyilvánítása annak, hogy a fuzióra

Buda érdekében immár nincs szükség.

E felfogás ellen akkor Alapi Béla hittestvéremnek egy szava sem volt. És vajjon kinek jutott volna eszébe egy Baracs Károly vezérsege idején fuzióra gondolni? Ki merete volna ezt a rég elfelejtett rossz emléket csak szóvá is tenni?

Nem szívesen teszem, ha fömlítem, hogy ennek a fölhívásnak is esekélységem volt a szerzője, de kénytelen vagyok ezt hangsúlyozni, mert hiszen a következetlenség vádjával illetnek, ami még akkor sem volna jogos, ha 1920-tól 1935-ig a viszonyok változtával nem lehetne az embernek véleményét revidiálni. De leszögezem újból is, hogy 1925-ben is tagja volt Alapi Béla ugyanannak a pártnak, velem együtt örült a hitközség rendkívüli fejlődésének és soha egy árva szóval sem említette többé a fuziót.

Erre csak akkor került sor, amikor a Pesti Hitközség jelenlegi elnöke közgazdasági elgondolásokban edzett eszével meg nem látta az anyagi hátrányokat, melyekkel a Budára egyre sűrűbben átköltöző hívek kultuszadójának elvesztése járt. Eleinte csak az adómegosztás jogossága forgott a szőnyegen, mely nélkül a pesti hitközség intézményeinek létét kezdte féltetni és csak, amikor a kérdésben Buda maga érdekeit védte, állott elő Alapi Béla és néhány társa az egyesülés mumusával arra az esetre, ha Buda nem enged. Párhuzamosan megcsinálta Pest a kongresszusi statutumot is, amelyből, mint tudvalevő, az 1935. évi országos kongresszus törvényt csinált.

Ez a fuzió kérdésének hiteles története és várom Alapi Béla barátom válaszát és bizonyítékait, hogy 1921. óta mikor és hol ejtette ki a testvérhitközségek egyesülésének gondolatát az 1934-ben történt újabb föllépéséig, tehát 13 év alatt!

Én 1922. óta mindig Buda autonómiaja mellett álltam. Nem más okból, mint az igazság szeretetéből és zsidó közérdekből.

Csak jellemzésül említem föl, hogy az 1920. évi ősválasztó közgyűlésen oly nagy volt a közömbösség és az érdeklődés hiánya, hogy az ősválasztók ezreiből mindössze 130 szavazat adatott le 99 képviselőtestületi tagságra és egyéb tisztségekre, úgy hogy voltaképpen csak a megválasztottak adták le szavazataikat önmagukra. Úgy látszott, hogy Budán már sohasem

lesz pezsgő, modern és a legjobbakat tette buzdító hitélet és hogy a régi nivótlan klikk örökre stabilizálta magát.

Nagy volt az elkeseredés azoknak kis táborában, akik ezekkel az állapotokkal nem voltak megelégedve és így került szóba végső paranesképpen az 1920. október 17-iki közgyűlésen a fuzió eszméje, melyet az akkori kétségbeejtő helyzetben többen mint egyedül kivézető utat tekintettünk, nem a magyar zsidóság, hanem kizárólag Buda megmentése érdekében. Jellemző, hogy ezen a közgyűlésen mindössze 42-en voltunk jelen és a véletlené úgy akarta, hogy a fuzió-sok voltak többségben, mert 30 szóval 12 ellenében határozatba ment, hogy a közgyűlés bizottságot küld ki, mely a pestiekkel az egyesülésről tárgyaljon.

A kiküldött bizottság azonban semmit sem végzett. Ugy látszik, hogy Pestnek nem nagyon volt az egyesülés kedvére, holott akkor — 1920-ban — sokkal nagyobb volt a zsidóság veszélye és az „egység” szükségé.

Ezek után csak azt vagyok bátor kérdező, hogy miben is álljon voltaképpen az együttműködés? Ezt még soha sem hallottuk, erről még soha sem írtak, de Kőbánya, mely a gazdasági együttműködést már két éve sinyli, megmondhatná, hogy miről van szó.

De nem folytatom a meddőnek látszó vitát. Csak még a következő hitvallomással tartozom magamnak:

Huszonöt év óta lakom Budán és huszonnégy év óta vagyok a budai hitközség képviselőtestületének tagja. A Duna balpartjáról történt átköltözésem után sok évig *önkéntes* adófizetője voltam a pesti hitközségnek, támogattam intézményeit és ezt csak az utóbbi években hagytam abba — nem a saját akaratomból. Tagja vagyok a pesti Chevrának is vagy negyven éve, annak is sok éven át juttattam buzgón adományokat és *több alapítványt* már mint budai lakos. Az Imitnél, Ösztöndíjegyletnél, Mikéfénel létesített alapítványaimról nem beszélek; ezeknek is évtizedek óta vagyok tagja. Ezeket is mint budai lakos támogattam, úgyszintén egy nagy alapítványt is kaptam a pesti hitközség közreműködésével budai tartózkodásom ideje óta.

Isten látja lelkemet, hogy nem dicsekvésből mondom el ezeket a

nagy nyilvánosság előtt, hanem *hogy elfogulatlan emberek az itt következőket megértsék és megszíveljék.*

Nekem a Sip-utca volt az ifjúsági *alma materem*, oda fűznek hatvan esztendő emlékei, 8 évi középiskolai hittan- és talmudtóra óráim, esküvőm, boldogult egyetlen fiam születése, barmicvója. Pesten nyugosznak összes szeretteim és ott van az én majdani sírhelyem is megvéve. Ez is azóta történt, hogy Budán lakom.

Józanul senki sem teheti fel rólam, hogy ellensége lehetnék a pesti hitközségnek, mely nem csak a pestieké, hanem édes mindnyájunké, akik magyar zsidók vagyunk. *Pest virulása az egész hazai zsidóság öröme és boldogsága.* De Pestnek is vannak a többi magyar hitközséggel szemben kötelezettségei; hogy azok fejlődését figyelje, elősegítse, önállóságukat mint vezérhitközség védje és *a többi hitközségekkel karöltve és testvéri szeretetben intézze a magyar Izrael minden ügyét.*

De bármennyire ragaszkodom is a pesti hitközséghez és annak boldogulásához, *az igazság fanatikus szeretete előttem mindenek fölött áll.* Igazságérzetem és Budán egy negyedszázad alatt szerzett tapasztalataim azt mondják, hogy a budai hitközség a helyzet magaslatán áll; az itt uralkodó szellem, a hitéletnek minden haladás mellett is nyilvánuló bensősége *teljes önállóságának fönnmaradását követelik.* Semmi ok sincs arra, hogy Pesttel egyesüljön, amiből csak igen nagy hátrányai származnának.

A magyar zsidóság egysége nem ezen múlik, eddig sem múltott azon, hogy Budát Pest dirigálja. *Ezen az alapon az összes magyarországi hitközségeket egyesíteni kellene.* Pest Buda nélkül is elég nagy és hatalmas és ha békében hagyják Budát, az mindig szívesen fog kollaborálni a pesti testvérhitközséggel, úgy, amint ez a múltban is megtörtént. De minél jobban erőszakolják az egyesülést a pesti oldalról, annál nagyobb lesz az ellenkezés és ennek nyomán várható sajnálatos széthúzás, melyért Buda az egész világ előtt Pestre hártja a felelőséget.

Nekünk nem kell a balpart retrográd irányzatú választójoga, nem kell berozsdásodott klikkrendszer és az a kalmárszellem, mely nem a megdicsőült Baracs Károly szelleme volt,

„Heller professzor jelentősége áltör országuk határain...”

(Egyptomi lap nagy cikke Heller Bernát munkásságáról. — A Kairóban megjelent „Israel” hatalmas cikkben méltatta Heller professzor munkásságát)

Még fülünkbe csengnek azok a szavak, melyekkel a Sip-utca szónokai és hivatalos sajtója becsmerli Heller Bernátnak, a kiváló zsidó tudós munkásságát és személyét, amikor kezünkbe kerül Egyiptom legnagyobb zsidó lapjának, a Kairóban franciául megjelent „Israel”-nek egyik legutóbbi száma és szemünk megakad egy kéthasábos, hatalmas betűkkel szedett cikk-eimen: „Heller Bernát professzor munkássága”, — mondja a cikk címe, melynek alcíme mindjárt utal arra, hogy Heller professzort, mint magyar agadistát és orientalistát akarja az egyiptomi közönséggel megismertetni.

„Több, mint harmincöt éve foglalkozik Heller Bernát tanár az iszlám kérdéseivel” — kezdi ismertetését A. Shaul, a cikk írója. „Mint a *Muhammedanische Studien*” tudós szerzője: Goldziher Ignác, Heller Bernát is magyar állampolgár. *Löv Immánuel* főrabbiával, a megboldogult Blau Lajossal és Avigdor Hümétrivel együtt a jelenkor zsidó íróinak ahhoz a kis csoportjához tartozik, kiknek jelentősége áltör országuk határain”. Ezután a cikk-író röviden ismerteti Heller professzor életrajzi adatait, majd áltör irodalmi, tudományos, tanári és publicisztikai munkásságának részletes ismertetésére, miközben sajnálkozva állapítja meg, hogy Heller professzor egész munkásságát nincs módjában cikke keretében felölelni, mert nem állnak a megfelelő adatok rendelkezésére. A cikk további folyamán, különösen a Hagada és a Midrás tudós kutatóját emeli ki Heller professzorban, de megemlékezik róla, mint a keleti nyelvek és a folklóre tudósáról is, aki ebben Goldziher professzor tanítványa és követője.

Részletesen foglalkozik Heller professzornak arab és muszlim vonatkozású munkáival, majd mint kritikust mutatja be és megállapítja, hogy kritikája mindenkor tanulságos, lelkiismeretes és megértő a mások felfogásával szemben. Ez a jóindulat ritka a szakemberek között s lehetővé teszi, hogy eredményesen világtassa meg kollegái számára a követendő utat. Végül azt óhajtja a cikkíró, hogy mihamarabb jelenjék meg Heller professzortól az összefoglaló munka

az Iszlám bibliai legendáiról. „Sidersky és Torrey kísérletei erről a tárgykörrel ismeretesek. Minden tartalmasságuk mellett is fogyatékosak. Heller professzortól a „*Revue des etudes juives*”-ben megjelent dolgozatai alapján várjuk az Ariadne fonaltól, ezekben az Iszlám eredetére vonatkozó kérdésekben. Ugyanebből az okból talán több világhírűség derül majd az arab

zsidók multjára. Ez a két eredmény oly nagy jelentőségű, hogy felesleges aláhúzni. Eppen azért, mert régóta figyeljük benne a férfit, aki méltó a mi megbecsülésünkre, elemi kötelességünk volt úgy elmult, mint jövőbeli munkásságát a Kelet országai intellektuális elemeinek figyelmébe ajánlani.

Igy fejezi be cikkét a kairói lap, amelynek egy változata arabul is megjelent a „Shams” (A nap) című kairói folyóiratban. Itt kiváltképp Heller kutatásai az arab legendáról, az Antar-regényről és egy arab messiánikus mozgalomról találnak méltatást.

Ujabb HEP-ciádák

A »lánchidi hulla« és egyéb tréják a HEP-Értesítőben — Beszélgetés —

— Nagyon hálás vagyok magának, kedves direktor úr, hogy küldeti nekem a HEP-Értesítőt. Ilyen jókat már régen nem mulattam. Remélem, a pártjuk elhalasztott diestelen bukása után is fenn fogják tartani, mert olyan kitűnő valami, a jóemésztés előmozdítására, mint a HEP ellenállhatatlanul kácaagtató cikkei, nincs még a föld kerekéségén. És az új irodalmi felfedezései?! Mit szól azokhoz?

— Miféle új irodalmi felfedezések? Biztosan valami malícia rejlik benne.

— Hát nem felfedezés az ön számára is: Dési Géza mint humorista?

— No-no!...

— Scherz bei Seite! Maga tudja, hogy én szeretem és nagyrabecsülöm őt, kiváltképp, mint szónokot és kiváltképp, ha a *Sechina* meg a *Tavaszi* ihletik szárnyaló szavait. De amit a HEP-Értesítőbe írt, hát az tiszta humor!... Végre ő felfedezte azt az egyetlen esetet, amely az unifikáció mellett szólna... És ez az, ha a Lánchid kelts közepén, de pontosan a mértani közepén, egy zsidó hullát találnának. Miután akkor kétes lenne, hogy a budai vagy a pesti chevra, illetőleg hitközség tartozik-e eltemetni, hát ennek a vitának a megelőzésére egyesíteni kell a pesti és budai hitközségeket. És ha akadna valaki, aki ezt nem látná be, attól megkérdezi: „Lehetséges-e, hogy Mózes, a nagy törvényhozó erre nem gondolt volna? Avagy felületességből, vagy feledékenységből, erről az esetről nem rendelkezett volna?” És meg is adja rá a választ: „Nem lehetséges, mert Mózes mindenre gondolt...” Ha pedig ez az érv is kevés lenne, megteheti Trianon-nal. Csak egyet fájjalunk. Azt, hogy erre az analógiára hivatkozott. Mert, amikor hazánkat ellenségeink feldarabolták, ezt ők is azzal indokolták, hogy „egyesíteni” kell az „egymáshoz tartozó” területeket.

— Hát az bizonyos, hogy ő épen a fordítottjára gondolt.

A BUDAI IZR. HITKÖZSÉG VÁLASZTÁSI BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKÉTŐL

6/1936. V. e. sz.

H I R D E T M É N Y

A folyó évi október hó 15-én kelt felhívásomban a hitközség képviselőtestületének, valamint a Szent Imre városi templomkörzet választmányának megválasztására 1936. évi november hó 1-ére és 2-ára tűztem ki a határnapot.

Ezennel értesítem a t. hitközségi választókat, hogy a fenti napokon

a választás elmarad,

mert a Nagyméltóságú M. Kir. Vallas-és Közoktatásügyi Miniszter Úr 7.115/1936. II. sz. a. október hó 22-én kelt rendeletével az **Israeliták Országos Irodájának** és a **Pesti Hitközségnek** kérelmére az ország összes kongresszusi alapon álló hitközségeiben mindennemű választások megtartását elhalasztotta.

A választás újabb határnapjáról annakidején megfelelő módon, újabb hirdetésménnyel, fogom értesíteni a hitközség tagjait.

Budapest, 1936. október hó 26-án.

Dr. Berényi Sándor s. k.
a választási bizottság elnöke.

— Magam is hiszem, hogy a Trianonra-hivatkozás ép oly szerencsétlen, mint a lánchídi hulla példája. Mert Trianonban ellenségeink széttépték hazánkat *egy erőszakos és igazságtalan egyesítés jelszavával*, amelyet az *egyesítettek akarata ellenére és megkérdése nélkül* hajtottak végre. A lánchídi hulla példája, mint elméleti lehetőség pedig egy egészen rendkívüli, emberi sorsokba kapaszkodó, következményeiben súlyos kihatású gyakorlati intézkedésnek szolgálhatna alapjául. Mindkettő tehát szerencsétlen gondolat...

— Kíváncsi vagyok, hogy mi a véleménye Földes Imre és Szép Ernő cikkeiről?

— Szép Ernőről és Földes Imréről? A lehető legjobb! Istenáldotta, nagy tehetségek. De ez az írásuk...? Hát Szép Ernő maga méltatta legjobban ezt az írást, amikor bocsánatot kér a HEP-Értesítő szerkesztőjétől — azért, mert mást felelt, mint amit kérdeztek tőle. Képzelteti mit kérdeztek tőle! Ami pedig a tanácsát illeti, hogy a budai zsidók tanuljanak a vakoktól, „akik valami esodálatos halk és gyöngéd egyetértésben, élnek”, és „akik karonfogják egymást az utcán *önvédelemből*”: erre azt kell megjegyez-nem, hogy Szép Ernő egészen jól látja a dolgot, amikor a budai zsidóság küzdelmét *önvédelemnek* mondja, de miért kell az *önvédelem*hez a vakok? Vagy úgy gondolja, hogy a budai zsidóságnak meg kellene vakulnia ahhoz, hogy a HEP szándékait és terveit elfogadjá? Megnyugtathatom azonban, hogy a HEP porhintései nem fogják tudni ezt az „áldásos” vakságot előidézni. Egyébként *valóságos hamisítás* az, amikor a HEP-Értesítő úgy állítja be Szép Ernő cikkét, mintha az az ő célkitűzéseik mellett foglalna állást. Szó sincs róla! Szép Ernő csak a harc ellen és a béke mellett ír! A budaiak pedig — köztudomásúan — egyáltalán nem akarják a harcot és ha a Síp-utca és híveik békében hagyják a budai hitközség autonómiáját, biztosíthatom, hogy az autonómisták közül senki sem fogja újabb ostromra ingerelni őket. Különben is milyen kacagni való álnaivitás: elhitetni akarni a világgal, hogy a budai zsidóság zavarta meg a békét. Hát úgy képzelik azt a Síp-utcában, elhiszi valaki, hogy

a Buda autonómiája elleni támadást Buda kezdte? Hogy Pest azt nem is akarta, hanem csak Buda beszélte rá??!

— Nincs ugyan igaza Szép Ernő cikkét illetően sem, de egészen bizonyos, hogy Földes Imre cikke elől igen szerényen meg kell hátrálnia.

— Ugyan miért vajjon? Hiszen csak el kell olvasni, mindjárt látja mindenki, hogy ez a lucidus fejű író, ez az elsőrendű író-debatter, teljesen tájékozatlan. Nyilván nem mondták el neki, hogy miről is van itt tulajdonképpen szó. Mert ő azt hiszi, hogy itt csak „közhelylé kopott alapigazságokat” kell magyarázni, mint az „egyesülésben az erő” vagy „a nagy egysége a jövő”. Biztos, hogy nem tájékoztatták kellően, mert akkor nem írta le ilyen naívságot: „Ha a budai hitközség vezetői mindezt (t. i. az említett közhelyeket) nem akarják megérteni, csakis személyi okok kendőzhetik el a látásra teremtett szemeket.” Erre én csak kettőt kérdezek, egyet Földes Imrétől, egyet pedig a HEP-éktől. Első kérdésem az, hogy ha én mint *szegény*, fakóképu, állástalan tanár megrohamoznám Önt, a nagyjövedelmű természetes részvénytársasági igazgatót és „*egyesülésben az erő*” esatakiáltással lasszót dobnék a nyakába és barátságos testvéresülési szándékkal felszólítanám, hogy most pedig tegyük össze tárcáinkat és éljünk egyetértésben: vajjon Földes Imre akkor langyos próféta szavával az Ön háborgását próbálná esztítani, aki biztosan kikérné magának az én „testvéri szeretetemet” és azt mondaná-e, hogy: no, te természetes, hát ne bontsd meg a békét! Ez volna az első kérdésem. Feleletet nem is kérek. A másik kérdésem a HEP-nek szól, de Földes Imre is érthet belőle. Vajjon szabad-e, tisztelt HEP, bec sületet dolog-e egy ilyen világmárkás nevű embert, mint aminő Földes Imre, úgy birni rá a hozzászólásra, hogy nem tájékoztatom a kérdés minden oldaláról? Mert azt kell feltételez-nem, hogy ez történt, minthogy azt sem tudom, de nem is akarom elhinni, hogy Földes Imre a dolgok teljes ismeretében írta a fent citált mondatot a személyeskedésekről. Ha pedig így van, akkor őt — félrevezették.

— Maga komolyan hiszi, tanár

úr, hogy engem meg tud győzni?

— Dehogy hiszem, dehogy hiszem. Azonban ezrek és ezrek vannak, akikhez még hozzá lehet férni a logika útján. És ezek meggyőzése fontosabb nekem, mint az Önöké, akik nyilvánvalóan nem az ügy miatt szegődtek egy vezér mellé, hanem a vezér miatt, vagy helyesebben a vezér kegye miatt álltak melléje.

— Szeretném azonban hallani, mi a véleménye a számok logikájáról, a volt budai előljáró cikkeről, meg a másik objektív írásról, a Hitközségi Alkalmazottak Egyesülete ügyésznének cikkéről, ezeket is ilyen félvállról intézi el?

— Ami a számok logikáját illeti, azzal tényleg nem lehet kucoricázni. Egy percig sem kételkedem abban, amit a cikk sikeresen kimutat, hogy t. i. a pesti hitközség azért akar Budával egytáblól cseresznyézni, mert immár 415.000 pengőnél is többre nőtt az adóvesztése. De ebből az következik, hogy Buda adja oda a maga jövedelmét? Nem volna pl. az is megoldás, hogy a pesti cancellária spóroljon? Spóroljon pl. az elnöki rendelkezési alap, a mammut-jövedelmű tisztviselők, a szűkségtelen szubvenciók stb. stb. számai körül? Az ügyész úr cikke pedig furesán logikázik. T. i. csak frázisokkal és kiesavartnyakú analógiával. Persze, hogy Pest és Buda közigazgatási egyesítése után Pest nem vehette el Budától sem a királyi várat, sem a koronázó templomot, sem más hasonlót. A budai hitközség sem fél attól, hogy el akarná tőle venni akár az Öntőház-utcai, akár a Zsigmond-utcai templomot. De azt a HEP is bevallja, hogy a volt előljáró úr által kimutatott adóvesztéseket a budai hitközségtől akarja elvenni. És ha Buda ezt sem akarja, akkor Buda megbontja a békét? Nem, kérem, ilyet nem lehet a barmievo-koron túl lévő komoly emberekkel elfogadtatni. De hát miután magukkal szemben nem lehet érvekre hivatkozni, bízzuk csak nyugodtan a döntést az ösválasztókra. Addig pedig csak még azt kérdezem: Miért nem pusztul el London zsidósága, amelynek nem is két, hanem vagy *húsz* egymástól független zsidó hitközsége van? Ajánlanám, menjen a HEP Buda helyett inkább Londonba — a zsidó ügyet megmenteni.

HIREK

NAPTÁRO

Okt. 31. szombat — Cheván 15 (heti-
szakasz: Vájéró, haftóra: Vöisó áchász,
Kir. II. k. 4 f. 1-23, ószi böjt kihirdetése,
szombat kimen.: 5.10), — nov. 1, vasárnap
— Cheván 16, — nov. 2, hétfő, — Che-
ván 17 (1. Sáni — böjt), — nov. 5, csüt-
örtök — Cheván 20 (chamisi böjt), —
nov. 6, péntek — Cheván 21 (szombat
bejöv.: 4.21), — nov. 7, szombat — Che-
ván 22 (hetiszakasz: chájé Szóroh, haftóra:
Vöhámelech Dóvid, Kir. I. k. 1 feje, 1-31,
szombat kimen.: 5.06), — nov. 8, vasár-
nap Cheván 23, — nov. 9, hétfő — Che-
ván 24 (2. Sáni-böjt), — nov. 10, kedd —
Cheván 25, — nov. 11, szerda — Che-
ván 26, — nov. 12, csütörtök — Cheván
27 (jom kippur koton, mukdom), — nov.
13, péntek — Cheván 28, (szombat bejöv.:
4.13).

— Az új előfizetési évnegyed alkal-
mából tisztelettel kérjük olvasóinkat,
hogy esedékes előfizetésüket küldjék be
a „Zsidó Élet” kiadóhivatalához (Buda-
pest, VIII., Mátyás-tér 17.).

— A pesti chevra választásai. A
Pesti Chevra Kadisa okt. 18-án tartotta
képviselőtestületi tagválasztó közgyűlé-
sét Wertheimer Adolf választóbizottsági
elnök vezetésével. Krámer Miksa pártja,
mintegy 2.800 szavazattal győzött Stei-
ner Mór pártjának 134 szavazatával
szemben. Az új képviselőtestület okt.
28-án tartott alakuló közgyűlésén meg-
választotta az új előjáróságot. Közfel-
keltással Krámer Miksa kormányfőtaná-
cásost, a chevra nagyérdemű regene-
rálóját választotta újból elnökévé. Al-
elnökök lettek: dr. Dési Géza és Lunzer
Pál, előjárók: Ágoston Manó (új), Bánó
Dezso, Beck Jenő, Eismann Gyula,
Füst György (új), Komját Ernő (új),
Landesmann Márk (új), Steiner Marcel
(új), Wertheimer Lajos (új). Krámer
Miksa, lelkes éljenzéssel fogadott elnöki
megnyitója után dr. Dési Géza köszönte
meg nagyhatású beszédben az előjáró-
ság tagjai iránt megnyilvánult bizalmat.
A pesti hitközség nevében Stern Samu
elnök üdvözölte az új tisztikart.

— A bajai háborúság épilógusa. Ba-
járól jelentik nekünk: A bajai izr. hit-
község és dr. Péner Miklós főrabbi kö-
zött hónapok óta dúló háborúság békés
megegyezéssel nyert befejezést. Dr. Pé-
ner főrabbi távozik állásából, természet-
ben bírt lakásában 1937. májusig ma-
rad, 8000 pengő végkielégítést kap és
élethossziglan havi 200 pengő nyugdíjat.

— A budai hitközségi autonómia-párt
okt. 28-án este látogatott értekezletet
tartott, amelyen dr. Csobádi Samu hitk.
alelnök, Gesztes Ferencz és dr. Gosz-

tonyi Ármin ismertették a képviselőtes-
ületi választás elhalasztása folytán elő-
állott új helyzetet és megállapították,
hogy az autonómia-párt főlényes erejé-
nek és óriási nagy többsége tudatában
bizalommal tekint az elkövetkezendő új
választás elé.

— A zsidóüldözés ellen. Londoni je-
lentés szerint Normann Angell nyílt le-
velben felhívta a világ keresztényeit,
hogy foglaljanak állást a német zsidó-
üldözés ellen. A kereszténység szerinte
nem felelős a zsidóságért, de adósa a
zsidóságnak. Nincs olyan jó keresztény
a világon, aki elfelejthetné, hogy Jézus,
az Ő Anyja és az Apostolok zsidók vol-
tak, s nincs olyan jó keresztény, aki
elfelejthetné, hogy a kereszténység leg-
mélyebben a zsidó irodalomból merített.
Ilyen körülmények között nem nézhet-
jük közömbösen, hogy az Ő gyermekeit
és fajtát rendszeresen rágalmazzák és
pusztítják.

— Lady Reading távirata. A Ma-
gyar Zsidók Pro Palesztina-Szövetsége
1936. okt. 26-án tartott elnöki tanácsi és
választmányi ülésén bejelentették, hogy
Lady Reading a következő táviratot in-
tette a Pro Palesztina Szövetség elnö-
kéhez: „Üdvözlöm Önt és az összehí-
vott választmányt, remélem, hogy oda-
adással fogják Erec Izrael új feladatait
szolgálni. Mi, Angliában éppen most fog-
tunk jó kilátással a Mifal Bizaron mun-
kájához — Éva Reading.” Az üdvözlő
táviratot a jelen voltak: báró Hatvany
Bertalan, a Keren Hajeszod elnöke, dr.
Makai Ernő vezérigazgató, a gazdasági
szakosztály elnöke, dr. Patai József, a
kulturárbizottság elnöke, valamint az el-
nöki tanács és választmány valamennyi
tagja nagy lelkesedéssel fogadták és
táviratilag köszönték meg Lady Rea-
ding üdvözlését. Az ülésen, mely a „Mi-
fal Bizaron” londoni elnöke távirati üd-
vözletének hatása alatt állott, a Pro Pa-
lesztina Szövetség bizottságot jelölt ki,
amely a lezajlott palesztinai események
és az új feladatok ismertetésével (Mifal
Bizaron) fog legalább 2 hónapon át fog-
lalkozni.

Dr. Lévy Lajos a zsidó kórház új
igazgatója. Dr. Alapi Henrik egyetemi rk.
tanár 40 évi kórházi működése után
lemondott a zsidó kórház igazgató-főor-
vosi állásáról. A hitközség előjárósága
köszönetét fejezte ki önfeláldozó mű-
ködéséért és helyébe dr. Lévy Lajos
főorvost nevezte ki a zsidó kórház igaz-
gató-főorvosává, aki dr. Aczél Dezso
igazgató-főorvossal együtt fogja a kór-
házat irányítani.

— Az Orsz. Izr. Patronázsegyesület
okt. 29-én, csütörtökön este a pesti hit-
község székházának előjárósági termé-
ben rendkívüli érdeklődés mellett tar-

totta választmányi ülését, melyen az
egyesület küszöbön álló emberbaráti ak-
cióit beszélték meg.

— Siremlék-avatás. Okt. 18-án avat-
ták fel előkelő részvevő közönség je-
lenlétében a farkasréti temetőben a dí-
szes siremléket, melynek a hozzátarto-
zók nem felejtő szeretete emelt néhai
Madarász Imrénnek, a Soproni Selyem-
ipar Rt. elhunyt vezérigazgatójának por-
részei fölé. Dr. Beneschofsky Imre fő-
rabbi könnyekig megható megemlékezése
után Sirota Sándor főkántor végezte a
szertartást művészi erővel. Az avatáson
ott láttuk a fővárosi társadalmi élet
számos kitűnőségét, köztük a Soproni
Selyemipar Rt. igazgatóságának képví-
seletében megjelent Kemény és Vikár
igazgatókat, dr. Horváth ügyészt, Bánó
Dezso kormányfőtanácsost és a kiter-
jedt, előkelő család nagyszámú barátait.
Az avatás után a Megboldogult egyet-
len fia mondotta el a kaddis-imát.

— Tauszk Jakab temetése. Október
19-én, nagy részvét mellett temették
Tauszk Jakabot, a budai izr. hitközség
érdemes adóügyi jegyzőjét a farkasréti
temetőben. Végtestességén megjelent a
budai hitközség előjárósága dr. Kriszha-
ber Adolf elnökkel és a budai chevra
kadisa Bíró Géza min. tanácsos, elnök-
kel élén, továbbá a hitközség képviselő-
testületének és rabbiságának számos
tagja. A hitközségi alkalmasítottak teljes
számban ott voltak. Dr. Kiss Arnold
budai vezetőfőrabbi emlékezett megkapó
szavakkal az elhunytnak értékes köz-
tisztviselői működéséről és a budai hit-
község kebelében másfél évtizeden át
kifejtett hasznos munkájáról. Auer Ró-
bert, pénzügyi előjáró a hitközség elő-
járóságának, adókiadó és felszólamlási
bizottságának elismerését tolmácsolta a
koporsó előtt, a kartársak nevében, hi-
vatali helyettese, Dömény József adott
hangot a kollégák mélyen átértett gyász-
szának. A Hitközségi Tisztviselők és Al-
kalmazottak Orsz. Egyesülete nevében,
melynek az elhunyt választmányi tagja
volt, dr. Binéter Béla egyesületi ügyész
mondott megható búcsút. Sirota Sándor
főkántor szívbemarkoló „El mólé ráchá-
min” ja és az Alpar Ignác karnagy avat-
ott vezetésével közreműködött meger-
sített énekkar gyászéneke után nagy-
számú közönség kísérette a sírhoz, ahol
évekkel ezelőtt elhunyt fia mellé temet-
ték.

— Orth. kóser fogkrém! Orth. cik-
keket forgalomba hozó kereskedőink fig-
yelmébe ajánljuk Jubadont fogkrém-
hirdetéseinket. Ez a fogkrém, mely a bu-
dapesti orth. hitközség rabbiságának fel-
ügyelete alatt készül, a ritualitásra súlyt
helyező közönségünk által minden ag-
godalom nélkül használható.

A XII. izraelita községkerület

a győri izr. hitközség tanácstermében Kallós Henrik dr. községkerületi elnök elnökletével f. évi október 25-én közgyűlést tartott. A közgyűlésen nagy számban vettek részt a győri, esztergomi, tatai, komáromi, tatabányai és kisbéri képviselőtestületi tagok, kik az egyes hitközségek elnökének vezetése alatt jelentek meg, azonkívül dr. Goldberger Izidor, a tatai főrabbi, dr. Spiegel Armin esztergomi főrabbi és Moskovits Lázár kisbéri rabbi.

A közgyűlést Roth Emil dr. győri főrabbi imája nyitotta meg, áldásért esedezve a Mindenhatóhoz a községkerület munkálkodására.

Kallós Henrik dr. tartott ezután emelkedett szellemű megnyitó beszédet, azon reményének adva kifejezést, hogy a régi statutumok égisze alatt ez az utolsó községkerületi közgyűlésünk és hogy a legközelebbi jövő évi közgyűlést az új Statutumok alapján Esztergomban fogjuk megtartani, ünnepelni óhajtva ott a Mindenható segítségével az érdemes esztergomi hitközség ötvenéves jubileumát is. Felolvására került az Orsz. Iroda elnökének a községkerületi elnökhöz intézett levele, melyben az új Kiegészítő Szabályzatok jelenlegi sorsáról értesít, mely szerint a legfelsőbb jóváhagyás bekövetkezése rövidesen várható, mit a közgyűlés élénk érdeklődéssel és tetszéssel vett tudomásul. Szabó Miksa dr. terjesztette elő a bótartalmu évi jelentést, kegyelettel emlékezvén annak előtte felekezettünknek, valamint községkerületünknek legutóbbi közgyűlése óta elhalálozott kiválóságairól.

Kallós Henrik dr. elnök magas színvonalú beszédben esetezte ezután úgy nemzetközi, mint hazai viszonylatban zsidóságunk helyzetét. Nincs más út, mondotta — mint vállalni a zsidó sorsközösséget, vállalni a zsidó multát, vállalni a mai szenvedés közösségét és vállalni a jövőben reménykedés sorsközösségét, mert hiába nem vállalod testvér ezt a közösséget, hiába a gyáva megfutamodás, rajtad testvér ez sem segít, zsidó voltál, zsidó vagy, zsidó maradsz. Nincs más út, mint szigorú köteleltségteljesítéssel fenntartani hitközséget, iskolát, zsidó intézményeket, ragaszkodni az ősi hithez és a zsidó közösségi érzést úgy hagyni gyermekeinkre, mint ahogy apáinktól mi kaptuk. Goldberger Izidor dr. tatai főrabbi, mint községkerület főrabbijainak nesztora üdvözlö a győri hitközség új főrabbiját, Roth Emil drt és Spiegel Armin dr. esztergomi főrabbiival együtt hálával és elismeréssel emlékeznek meg a községkerületi elnök áldozatos munkálkodásáról.

A községkerületi ifjúsági csoportok egyesületeinek és közművelődési szervezeteinek központi vezérlőbizottságát a közgyűlés felhatalmazására a községkerületi elnök fogja megszervezni... A vallás-oktatási tanfelügyelőséget alakít

totta meg ezután a községkerületi közgyűlés. Tanfelügyelőnek dr. Goldberger Izidor tatai főrabbi, helyettesévé dr. Spiegel Armin esztergomi főrabbi és az új szervezet ügyvezetőjének dr. Roht Emil győri főrabbi választatott.

A közgyűlés azután egyhangú lelkesedéssel elnökké ismét Kallós dr-t, elnökhelyettesé Erdélyi Ernő dr-t, és jegyzővé Erdős János dr-t választotta, megalakítván egyszerűs-mind a községkerületi bíróságot is, melynek elnökévé ugyancsak egyhangulag Mayer Lajos dr. m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvédet választotta meg. A közgyűlés meleghangú táviratban üdvözölte az Országos Iroda elnökét.

A tartalmas és magas színvonalú közgyűlést társas ebéd követte, amelyen értékes felszólalások hangzottak el.

Ebéd előtt a Győri Izr. Ifjúsági Kulturregysület énekára Fodor Kálmán, ev. karnagy vezetése alatt szívet-lelket gyönyörködtető módon szombati zoltármelódiákat adott elő óriási tetszést váltva ki a jelenlevőkből.

— **Egy kis statisztika.** Már régebben megemlékeztünk a budai „együttműködési párt” hangzatos igéretei kapcsán arról a rosszhiszeműség dolgában nem utolsó helyenálló és a tájékozatlanok meglepetésére szánt „ajánlatáról”, mely szerint egyesülés esetén a budai zsidóknak módjukban lesz gyermekeiket a pesti hitközség gimnáziumaiba járatni, amelyek tudvalevően jóval túl a keleti pályaudvaron, az Abonyi-utcában fekszenek. Érdekes lesz tudni, hogy a pesti oldalon az 1934-35 iskolai évben a középiskolákat látogató zsidó tanulók száma 5486 volt és ebből mindössze 1363-an jártak a pesti hitközség fiú- és leánygimnáziumába, 4483 pedig a különféle állami és községi iskolákba. Miért nem igrkeznek a fúziós urak ezt a 4483 diákot a pesti felekezeti iskolákba vonzani? A magas tandíj és a nagy távolság ezt érthetővé teszi, de akkor mit akarnak a Budán tanulók, az Abonyi-utatól igen-igen messze lakó 586 zsidó gimnazistától? (Parvus)

— **Lord Reading emléke.** A napokban leplezték le Londonban azt a bronz emléktáblát, melyet Lord Reading emlékére létesítettek a „Yewish Lads Brigade” falán, a zsidó cserkészcsapat nagy barátjának emlékére. Az ünnepély keretében osztotta ki a nagy angol államférfi özvegye az évi jutalmakat és beszédében arra kérte a fiatal cserkészeket, hogy legyenek zsidó voltokra ugyanolyan büszkék, mint férje.

— **Tel-Aviv új polgármestere.** Tel-Aviv város tanácsa Mosche Chelouchet választotta meg a nemrég elhunyt Méir Dizengoff polgármester elárvult helyére. Az új polgármester, aki egyúttal Tel-

Aviv bolgár konzulja is, ismételten folytatott európai államokban a palesztinai ipar és mezőgazdaság termékeinek elhelyezése céljából sikeres tárgyalásokat.

— **Az új amsterdami főrabbi.** Október 28-án választotta meg az amsterdami zsinagóga-tanács új főrabbiját. A díszes pozíciót, mely A. S. Onderwijzer főrabbinak két évvel ezelőtt bekövetkezett halála óta betöltetlen volt L. H. Sarlouis rabbi, az amsterdami rabbinátus vezetője nyerte el, aki 1912. óta rabbija az amsterdami askenázi hitközségnek.

— **„Az öngyilkos.”** A most megjelent kitűnő mű az öngyilkosság problémáját világítja meg minden vonatkozásában. A naponta ismétlődő tragikus esetek minióbban és jobban szükségessé teszik e kérdés szociális, orvosi és jogi, valamint gazdasági összefüggéseinek megvitatását, — mely körülmény egyszerűs-mind meg is magyarázza Várkonyi, Nyíró és Vámbéry professzorok, továbbá Gartner Pál dr., Földi Mihály dr., Hajnal Richárd dr., Décsi Imre dr., Szimonidesz Lajos, Kosztolányi Dezső, Szabó Lőrincz, Kulcsár István dr. és Füst Milán kitűnő neveinek összetalálkozását. A szenzációs mű az öngyilkosságok okainak feltárásával tanítani, segíteni, de főleg megelőzni akar. A rendkívül nagy feltűnést keltett mű Novák Rudolf és Társa (Budapest, VIII., Baross-u. 21.) kiadásában jelent meg, ára csak 2.80 P.

— **Zsidó hősök emlékének ünneplése Linzben.** A linzi zsidó temetőben a hadsereg és a hatóságok képviselőinek jelenlétében megható ünnepély keretében avatták fel 12 zsidó hősi halott sír-emlékét, melyet a zsidó frontharcosok egyesülete emelt. Az ünnepélyen megjelent Wien zsidó frontharcos szövetségének küldöttsége is.

— **Tizenöt zsidó áldozata van az iraki zavargásoknak.** Bagdadi jelentések szerint az iraki zsidóellenes zavargások alkalmával Irak városában 15 zsidó vesztette életét. Az iraki kormány a két napos zsidó tiltakozó sztrájk befejezése után kijelentette, hogy a legenergikusabb lépéseket fogantatosította a zavargások előidézőinek és résztvevőinek megbüntetése céljából.

— **A német kormány hozzájárult 3200 német zsidó ifjú mezőgazdasági kiképzéséhez.** Németországban tárgyalások folynak a német kormány képviselői és cionista vezetők között abban az irányban, mely szerint a kormány hozzájárul ahhoz, hogy azokat a mintagazdaságokat, melyek a Palesztinába kivándorló zsidó fiatalág mezőgazdasági kiképzésének célját szolgálják, továbbra is üzemben tartsák, sőt újakat létesítsenek. Egyelőre 3200 ifjú nyerhet ezeken a mintagazdaságokon kiképzést.

A szidra margójára

Vájéror

Irta: *Dr. Rubinstein Mátyás*
szekszárdi főrabbi

„Vöavróhom hój jihje lögój gó-dol vöocum vönivróchu vó kol gójé hoórec ki jödátiv lómáán áser jö-cáveh esz bóvon vöesz bészó áchá-rov vösömrü derech hásem láászósz cödókoh umispot — ... Ábrahám nagy s hatalmas néppé lesz s benne megáldatnak a földnek minden nemzetségei, mert arra rendeltém őt, hogy megparancsolja az ő fiainak s az ő házanépének ő utána, hogy megőrizzék az Örökkévaló útját, igazságot s törvényt tévén.”

Többször fordul elő a Tórában Ábrahámmal kapcsolatban ez a kitétel: „Vönivróchu böchó — Es megáldatnak te benned, de sehol sincs világosan megmondva, hogy miben áll ez az áldás. Ez az egyetlen hely, ahol félreérthetetlenül meg van magyarázva annak értelme. Eszerint az Ábrahám által hozandó áldás abban fog állni, hogy Ábrahám utódaival s azok utódaikkal meg fogják ismertetni az Örökkévalót. De itt nem lesz megállás, az utódok, Izráel népe tovább fogja adni az Örökkévaló ismeretét az összes népeknek. Különben nem mondhatná az ige, hogy Ábrahám-ban meg fognak áldatni az összes népek.

Ez lett tehát az ósatya révén Izrael rendeltetése, hogy az Örökkévaló ismeretét terjessze el a földön, mint a próféta határozottabban mondja: „Unószátichó loór gójim. A népek világosságává tettelek”. Gyönyörű misszió! Az lett Izrael feladata, hogy a sötétség, a gyűlölet, az elfajulás honából a világosság, a szeretet, az erkölcsi tisztaság országába vezesse a népeket. Föllumhatatlan kulturmisszió! Csak a görögökével mérhető össze, akik a költészet, a művészet, a filozófia terén alkotnak örökbecsűt.

Azokban mégis van valami, ami Izráel történeti szerepét még a görögökével szemben is páratlan magasságra emeli: hogy Izráel közvetlenül magát az embert tette gondoskodása tárgyává, magát az embert akarta megmesíteni, látóbbá, etikaibbá, emberebbé tenni, hogy a mindennapi szellemi kenyeret akarta a pogány ember kezébe adni.

Megtudjuk tehát szakszavunkból, hogy mi volt Izráel történeti rendeltetése. Ez azt a népet, amelynek multja, lét az istenhit-

ben gyökerezik, merik bolsevizmussal vádolni!! Szólunk erről újra s újra, mert ez igen égető seb a lelkünkön.

De tobzódjék a tudatlanság, elvakultság, az infernális gyűlölet a rágalmazásban, a befeketítésben — mi az Örökkévaló népe leszünk s maradunk, örökkön örökké!

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Faji góg és orthodoxia.

Németh Imre országgyűlési képviselő, a kitünő újságíró, egy érdekes fejtegetésében arra a megállapításra jutott, hogy a faji góg mostanában háromféle tömegmagatartásban ölthet testet: a hitlerizmusban, a bolsevizmusban és a zsidó orthodoxiában. Ha Németh Imrét nem győzné meg ennek az összevetésnek tarthatatlanságáról az az egy megfontolás, hogy a hitlerizmus és bolsevizmus agresszív expanzivitásával szemben a zsidó orthodoxiát éppen a szerény magabavonultság jellemzi, a leg-rigorózusabb tartózkodás minden tértől, a mások fölébe kerülni akarástól, a diadalmi vágytól — akkor talán meggyőzi őt az a körülmény, hogy míg bizonyára látott már ő is hitleristát, aki valamikor bolsevista volt, vagy bolsevistát, aki hitlerista volt, addig egész bizonyos, hogy hiába keresne olyan hitleristát és bolsevistát, aki azelőtt orthodox zsidó volt, vagy éppenséggel orthodox zsidót, aki bolsevistából, vagy hitleristából lett azzá. Mert erte a metamorfózisra aztán nincsen példa.

„Miért bántják Földes Jolánt?”

kérdi a „Legyező”. — Mi köze hozzá? — kérdik vissza a szélső jobboldal lapjai — ha hatéves kora óta már nem zsidó?

A mi véleményünk ebben a kérdésben az, hogy tekintettel arra a szenvedélyességre, amellyel a „Legyező” a kikeresztelkedési láz ellen küzd, az ő „védelmező” cikkének nem lehet más értelme, minthogy meg akarja büntetni vele a hitehagyást: Mert akit ő „megvéd”, — meg van az büntetve!

Mi az a knock out?

Két kis diák roppant hévvel vitatkozik a sporteseményekről. Nem tudnak megegyezni abban, hogy milyen is egy szabályszerű knock-out. Elmennek hát a sporttekintélyhez és meginterpellálják.

— Hja, én azt hiába magyarázám

nektek, — mondja az illető. Vannak dolgok, amiket nem lehet megmagyarázni, hanem csak rájuk lehet mutatni: ime, ilyenek! Így vagyunk a knock-outtal is. Hát ha meg akarjátok tudni, milyen egy szabályszerű knock-out, olvassátok el a „Zsidó Élet” multheti számában Gesztes Ferencz válaszát Alapi Bélának. Ez egy szabályos és alapos knock-out. Nehéz lesz talpra legyezni...

Kahan Niszon es a HEP.

Mikor a pesti hitközségi választások idején Kahan Niszon, a kitünőcionista vezér, az ellenzéki oldalról néhányadmagával merész lendülettel átvette magát a kormánypárti tábor kellős közepébe, a tál lencse-féle célozgatásokra azt mondták volt, hogy bent kell lenni a kormánypártban, mert belülről inkább lehet a vezető párt szellemének átalakítása érdekében valamit tenni és elérni. Hát, úgy látszik, nagy sikerei lehettek ez irányban Kahan Niszonnak és nagyon meg lehet már elégedve a Síp-utca mai szellemével, mert immár Budát is hozzá akarja ehhez hasonlítni és ennek érdekében élénk agitációs tevékenységet fejt ki a HEP-ben. Nekünk azonban az jut eszünkbe, hogy sohase láttunk ég egy kuklát és egy kéményseprőt úgy összelelkezni, hogy a kéményseprő kapott volna fehér foltot. Mindig a kuktán esett fekete folt.

„Nem is kell jönniök-kézcsókra!”

Ezt a vezér mondta. Pedig mi, lapunk legutóbbi számában nem is oda céloztunk, mintha a mélységes tisztelet és az igazi elhivatottság őszinte megbecsülése hozzá és eléje vinné a rajongókat kézcsókra. Tévedés! Steiner Mór hivatkozott kitérése, nem Stern Samura céloz. Kérdezze csak meg a chevroletöljárókat: majd ők útbaigazítják. De atekintetben mindenesetre megvugtató ez a tévedés, hogy a vezér nagyon meg van elégedve önmagával. Azt hiszi, hogy a kézcsók is már csak — neki dukál.

Van-e masgliach a „mondain hajnali” konyhán?

Olvasóink bizonyára emlékeznek még arra a megható képre, mely a „Legyező” újrúji számát díszítette. (Vagy 15 éve ismerjük már ezt a képet. Úgy látszik, újabb rajzra és klisére nem telik a Legyezőnek!) A kép egy kitliben és talliszban imádkozó öreg zsidót ábrázol, akinek arcán a magabaszállás, a bűnbánat, a megtisztulás mélységes áhítata ül. Az ember azt hitte volna, hogy

aki ezt a képet lapja újévi számának díszítésére használja, nemcsak propagálja a magábaszállást, hanem maga is gyakorolja — majd és revízió alá veszi a vallási törvényekkel szemben (különösen a szombattartásra, ebben is különösen a szombati szivarozásra és a rituális étkezésre vonatkozólag) eddig követett nagyon is liberális gyakorlatát. Ehelyett azt tapasztaljuk, hogy a „Legyező” legújabbban az Abbázia-kávéház déli és esti menüit, a Hangli-kioszkot, a Belvárosi káffé-resztoránt, stb. reklámozza, nem feledkezve meg arra is felhívni a vallásos közönségének figyelmét, hogy hol folyik „a szórakozások után mondain hajnali élet.” Kiváncsiak vagyunk, vajjon a Pesti Izr. Hitközség, amely oly készséggel áldoz a zsidó adófillérekből a „Legyező” fenntartására nem is csekély összegeket, vajjon tart-e a Belvárosiban, az Abbáziában, a Hangliban, stb. masgiachokat, akik a kaszusra felügyelnek, mert csak nem képzelhető, hogy a Legyező nem kóser helyekre invitálná a Sulchan Aruch alapján álló híveit?...

„Én is autón megyek”!

Azt halljuk, hogy a Hitközségi Párt a chevra-választások alkalmával 85 autót bérelt, a lelkesedésnek az urnához való szállítására. (Ezt a kötetet át akarták írni a budai HEP-re.)

Találkozunk a választáson egy erzsébetvárosi balbósz-szal, aki egész közel lakik a chevra épületéhez. A kapu előtt várt.

— Mire vár, kedves X. úr?

— Várom az autót, szavazni megyek. Én is autózni akarok.

— Minek kell ilyen kis távolságra autót?

— Hja, én nemcsak erre a kis útra megyek. Összeszedünk néhány pasojnt, ezalatt legalább kiatúzom magamat közközlésen.

— És mit fognak a HEP-ék csinálni, ennyi autóval?

— Hát minden választónak két autó fog jutni, egyet odaszállítják az urnához, a másikkal pedig — miután leszavazott az autonóm-pártra — hazaküldik.

„Tudja, tudja... picike...”

Kedvenc lapunk, a „Szombat” keservesen panaszkodik, hogy egyik kollégája mindenáron össze akarja boronálni kedves barátjával, a Legyezővel. Volt idő, mikor a Legyező nem élt az újdonsült békegalambbal ilyen „Egyetértés”-ben. Perre is mentek és a Törektanács élénken érdeklődött a tárgyaláson, hogy lehet az, hogy egy magyar felekezeti lap szerkesztője nem tud ma-

gyarul? Mire ezt a választ nyerte:

— Tudja, tudja... picike...

A rossz nyelvek szerint azóta jelentékeny előhaladást tett a — nyelvtudományban. Alaposan be is bizonyította a legutóbbi chevra-választáson, ahol borzalmas pusztítást vitt véghez a szavazatszedő küldöttségek tagjai részére szánt büffé füstölt marhanyelv-készletében. Meg is jegyezte mérgesen az egyik jegyző, akinek nem jutott a füstölt nyelvből:

— A magyar nyelvet tudja, tudja... picike..., de a füstölt marhanyelvet sokkal jobban tudja.

Arckép-hossz kezdődik.

Nagy az élenkség a kék-kávéház törzsasztalánál. Találgatnak, számítgatnak. Szoroznak, osztanak, hány fejt, hányszor 30, vagy a szerényebbnél: hányszor 10 pengő? Mégis jó egy ilyen kis chevra-választás! Meg lehet tölteni a lapokat fotografiákkal és még meg is fizetnek érte. Ezzel kapcsolatban fel akarjuk a kollégák figyelmét hívni a többszörös jubileumra, amely ez alkalomból adódik. Mert vannak néhányan, akiknek a fotografiája most fog már 3—4 vagy 500-adszor megjelenni.

— Milyen kiváló nép is vagyunk mi, Izráel gyermekei! Mennyi nagyság, mennyi ragyogó tehetség, mennyi érdem, mennyi áldozatkészség — gondolják, akik majd a lapokat forgatják.

Az augurok pedig majd egymásra mosolyognak és dudorásszák a jomkipური melódiákból felzúmmogó reírét:

— Vörociszó see-e-vach!

Vélnéd, hogy véreb- holott csak veréb.

Kitűnő leibzsurálunk, a „Szombat” utolsóelőtti számában „útszéli antiszemita viccek” mondta a mi kis tréfánkat, azért, mert Móricka és Dollika szerepeltek benne. Most aztán szörnyen meg vagyok ijedve. Mi lesz most?!! Azt olvasom, még pedig magából, a „Szombat” legutolsó számában, hogy a Führer a chevra-választások alkalmával elmondott egyik kortes-beszédében egy Polónyi-anekdótát adott elő, amelyben — ejnye, ejnye! — „Mózi vendéglős” is szerepel. Borzasztóan nyugtalanít a dolog: most ő is megkapja az „útszélit”? Szörnyű!

Ezt találgatták Mr. Asztalfő távollétében a kék-kávéház törzsasztalánál is.

— Nem kell megijedni, — mondja az egyik kolléga — Mr. Asztalfő csak a fogaít csattogtatja. Szereti, ha azt hiszik róla, hogy véreb. Holott csak — veréb. Amolyan szelíd és tréfás Erzsébet-téri veréb.

Megszólal erre a Lucifer-allűrökkel tetszelgő másik kolléga, akit ugyancsak csiklandozott a Mózi-névvvel üzött játék:

— Hát persze! Nem adhat mást, csak mi lényege.

Minden régi, régi...

Uram, az esztendő megújul,
[minden régi, régi,
a roskadt élet oly betegre vénhedt,
hogy volt magát csak árnyék-
[képben éli,
S mint fájó inga, szűk, kimért

[határon
jajongva várja, vágyja hogy meg-
[álljon.

S peregnek béna percek, órák; éj
[napok születve,
kínok közt támolynognak és örök sír
ölen megágyazott, vak szédületbe,
hol vágy, remény, hit döbbenetbe
[horgad,
s a tegnap éppen olyan, mint a
[holnap.

A bú, a gond, a kín, a jaj — ke-
[zedben ősi korbács
mindig forog, folyvást suhog,

[szűnetlen,
s ha testemen sebet sebekre forráz,
csak régi seb, mely felszakadva
[sajdul,
és ősi kín, mely visszhangozva
[jajdul.

Uram, az esztendő megújul: hátha,
[végre egyszer
ujolna véle élet, sors, derűs nap,
ujulna minden, minden, mit

[cselekszel,
s ujtánád magad, jó, égi kedvét,
hogy rólam szörnyű ostrod levénéd
PAP IZSAK

Mint eldobott kő

Mint eldobott kő szállok,
Ki tudja, meg hol állok,
S mely bosszú, düh, vagy vérség,
Lendítő tettekrekség,
Miféle bús terheesség
Szülte türelmetlenség
Taszított ki magából,
Mely égő kéj poklából
Szakadtam ki pucéran
S ó, mily illetlen céllal
Hajít magasra-mélyre
Erők mázsás görgése?!

Ijesztő idők szárnyóán,
Dermesztő lázak álván
Eldobott kő hol áll meg?
Hullott kő, ki talál meg?

Jó volna égre hulni,
Isten ölebe bujni,
Törvények falain túl,
Ahol a szív megidul:
Ott nem kell köygyörögni,
Sikoltani, hörögni,
Ott kéretlen is édnak
Egy léleknyi nyugalmat.

LAKOS ANDRÁS

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Palesztinában az arab nemzeti bizottság és a három arab uralkodó proklamációja után kezd az élet lassankint ismét visszatérni régi kereteibe. Néhány nappal ezelőtt hagyta el Tel-Aviv most épülő kikötőjét a „Droo-teker” hatalmas holland gőzös, mely 1000 láda Jaffa-narancsot vitt magával Rotterdamba. Kezdetét vette ismét az építkezési tevékenység, különösen az állami építkezések terén mutatkozik hatalmas munkáim. Rövidesen nagyszabású útépitési munkálatok kezdődnek meg, ezenkívül hamarosan megkezdik azoknak az épületeknek építését, melyek azoknak fognak hátlékot adni, akiknek házaikat a különböző városokban és telepítvényeken a most befejeződött harcok folyamán az arab eszeselők elpusztította. A bank, kereskedelmi és ipari tevékenység is visszanyeri lassan régi képét. A palesztinai értékpapírok, melyek a sztrájk kezdetén erősen zuhantak, ismét a régi nyívn állanak. Az egész ország feszült érdeklődéssel néz a királyi vizsgálóbizottság érkezése elé, melyet november elejére várnak.

Az igazságszolgáltatás gépezete megindult. Sorra kerülnek tárgyalásra mindazoknak ügyei, akik a forradalmi események alatt büncselekményeket követtek el. Egy német kolonistát, aki Tel-Aviv ostroma alkalmával jelekkel tájékoztatta a támadó arab bandákat, egy havi fogházra ítélték. A nazarethi törvényszék folytatta le az eljárást Rosenfeld és Mott sofförök arab gyilkosai ellen, akik közül négyet 14, kettőt pedig két évi fegyházra ítélt. De elhangzottak az első halálos ítéletek is. A jaffai esküdtbíró-ság egy arabot, aki április 20-án két zsidót meggyilkolt, halálos ítélettel sújtott. Ez a második halálos ítélet, mely ilyen büntényért szabtak ki. Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy Mc. Donell, a palesztinai igazságszolgáltatási szervezet vezetője és a jeruzsálemi felső bíróság elnöke a korhatár elérése után visszalépett állásától. Mc. Donald volt az, aki a nyugtalanságok alatt oly ítéleteket hozott eleje kerülő terroristák pereiben, melyek az arab felkelőkben azt a hitet keltették, hogy ügyüket hivatalos angol körök elnézéssel kezelik.

A németországi zsidók egzisztenciájának fönkretételét célzó intézkedések korántsem értek véget. Olyan hangok hallatszanak, melyek a zsidóknak a külkereskedelemből és bankszolgáltatából való kikapcsolását követelik. Lehetségné akarják tenni azt is, hogy telkeket vásárolhassanak. Így Erlangen város polgármestere és tanácsa elhatározta, hogy a jövő-

ben zsidókat és azokat a nemzsidókat, akik velük üzleti összeköttetésben állanak, kizárják a telekszerzés és bérlet jogából. Továbbfolyik a zsidók ellen irányuló bojkottmozgalom is. A „Hamburger Tageblatt” egész sor olyan állami tisztviselő és alkalmazott nevét közli, akik zsidó orvossal kezeltették magukat, aki, mint frontharcos, tovább folytathatta betegpénztári működését. A lap szerint ezzel a ténnyel az illetők vétettek a nemzeti érzés és népi kötelességtudás ellen.

Frankl Adolffal audencián a királynál

Irta: Hartstein Lajos, az Orthodox Központi Iroda ügyv. ehnöke.

1911-ben volt 40 esztendeje, hogy I. Ferenc József az orthodox izr. híffelekezet országos szervezeti szabályzatát jóváhagyta. Mi orthodoxok akkor úgy éreztük, hogy kötelességünk ez alkalomból hátlánkat kifejezni. Elkészült a feliratunk és mi kihallgatást kértünk, hogy feliratunkat átnyújthassuk a királynak. Közöltük a kabinetirodával a kihallgatást kérő küldöttség tagjainak névsorát is. Öfelsége akkoriban bronchitiszban megbetegedett s mi a kabinetirodától azt az értesítést kaptuk, hogy a király egyelőre nem fogadhat bennünket, küldjük be a hálafeliratot a kabinetirodába. Természetesen meg is tettük, hódoló feliratunkat művészi kivitelű albumban juttattuk el a kabinetirodához.

Egy év telt el azután. 1912-ben Daruváry Géza kabinetirodai főnök levélben értesített bennünket, hogy mivel öfelsége egészségi állapota helyreállott, amennyiben kívánjuk, a király hajlandó bennünket fogadni, jelentsük be, mikor óhajtunk eléje járulni. A kabinetiroda főnöke hozzáfűzte, hogy a küldöttség lehetőleg kisszámú legyen. Az értesítést természetesen örömmel fogadtuk és elhatároztuk, hogy Frankl Adolf vezetésével én, továbbá Reich Koppel budapesti és Schreiber Akiba pozsonyi főrabbi küldöttségileg járjunk öfelsége elé.

Igy jelentkeztünk az audiencia

napiján a királyi fogadóteremben. Uray kabinetirodai titkár régi ismerősöm volt, nála jelentkeztem és bemutattam neki a küldöttség tagjait. Uray titkár úr bizalmasan közölte velem, hogy öfelsége hosszú betegsége óta, de talán a keleti válság bonyodalmai miatt is, nagyon ingerült, ideges, ne számítsunk arra, hogy a küldöttség tagjait meg fogja szólítani. Mi magunk is vigyáztunk, nehogy öfelsége idegességét valahogyan fokozzuk. Tőle tudtam meg, hogy a kabinetiroda hivatalnokai közül kettőnek felváltva éjjel-nappal frakkosan, fehér kesztyűben kell készenlétben lennie arra az estre, ha a király rendelkezni óhajt valamiben, vagy ha valamelyik külföldi uralkodótól sürgős távirat érkezik. Öfelsége az elébe járulókkal mindig leereszkedő nyájassággal érintkezett, most azonban feltűnő ridegséggel bánik mindenkivel.

Montenuovo herceg főudvarmester jött ezután felénk és meglehetősen ridegen, még a kezét sem nyújtva, mondta el, hogy kell öfelsége előtt viselkednünk. Külön és újra hangsúlyozta ő is, hogy megszólításra ne számítsunk. A fogadóteremben egyébként magunk is láttuk, hogy Goluchovszky Agenor gróf külügyminiszter, majd utána a hadügyminiszter is mindössze három-három percig, báró Rotschild pedig mindössze egy percig volt öfelségénél.

NEUWIRTH TESTVÉREK

Órás és ékszerészek

Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy választékban

Rothschild után mi kerültünk sorra. Elképzelhető, milyen izgatott kedélyállapotban mentünk öfelsége elé. A király kegyes, jóságos mosollyal fogadott bennünket, oda-lépett hozzánk s amikor engedélyét kértük, hogy a vallásunk által elő-írt benedikciót elmondhassuk és evégből fejünket befördhessük, csak ennyit mondott:

— Szíveskedjenek ...

Kis selyemsapkát tettünk a fejünkre, a király mélyen meghajolt és áhitattal hallgatta a benedikciót, amelyet Reich Koppel főrabbi mondott el héberül. Amikor mi a végén rámondottuk az áment, öfelsége nekünk mondotta.

Most következett az üdvözlő beszéd. Frankl Adolf elnök mondotta el. A beszéd két részből állott: hála és hódoló köszönet a multakért, majd alázatos kérés a jövőt illetőleg. Amikor Frankl elnök az első részt befejezte, a király nyilván azt hitte, hogy az egész beszédnek vége van, előkészítette pápaszemét s az előtte lévő kis asztalkáról kezébe vette a már kész választ. Frankl elnök nem vette észre és csak folytatta beszédét. Én megijedtem, az előzetesen kapott figyelmeztetésre gondoltam, öfelsége azonban mosolygva újból letette szemüvegét, a választ a kis márványasztalra tette és figyelmesen hallgatta tovább Frankl beszédét. Csak amikor az elnök befejezte beszédét, vette elő újra a szemüvegét és felolvasta rendkívül kegyes választát.

A király szavai után mi --

megint csak az előzetes értesítés értelmében — vártuk öfelsége viszsza-vonulását, de kellemes meglepetésünkre, másként történt. A király felénk közeledett és megszólította Frankl elnököt:

— Kérem, — mondotta — szíveskedjék nekem a küldöttség tagjait bemutatni.

A küldöttség minden egyes tagjához külön-külön kérdéseket intézett. Mindegyiktől más-más dolgokban kért felvilágosításokat. Tőlem azt kérdezte: nagy-e a Központi Iroda ügyforgalma és milyen irányban folyik a mi tevékenységünk. Mikor a felvilágosítást megadtam, öfelsége meglepetten kérdezte:

— Hogy tudnak ilyen nagy és sok munkát elvégezni?

Megadtam erre is a felvilágosítást. A király végül jóságos mosollyal ismét a küldöttség vezetőjéhez fordult és nemcsak őt, hanem valamennyiünket felszólított, mondjuk el neki, mely városokban, városokban, általában hol vannak orthodox hitközségek. A kérdésre Frankl elnök adta meg a választ s kiemelte, hogy a magyarországi orthodoxia térhódítását annak a kegynek köszönhetjük, melyben öfelsége mindig részesített bennünket. A király így válaszolt:

— Rendkívül örülök, hogy elősegíthetem és lehetővé tettem a hamisíthatlan ősi vallásnak ily nagy-szerű terjeszkedését. Igazán szívből örülök, hogy így fejlődik. Köszönöm Önöknek ezt az örömhírt.

Tekintettel a minden egyistenhívőre vonatkozó vallástörvényre, bár a Kidüs Hásém, Isten nevének szentesítése, vagyis az Istenhitért való önfeláldozás egyik legszentebb kötelességünk, amelynek őseink, illetve elődeink megszámlálhatatlan nagy számban tettek eleget minden időkön keresztül, viszont azonban nincs kötelezőleg előírva, hogy provokáljuk a hatalmon levő atheistákat, a bálványimádókat, hogy ezáltal veszélybe döntsük magunkat és magunkra vonjuk hatalmon levő ellenségeink haragját és kockáztassuk életünket is, miként azt Abraham ősapánk tette. Kétségtelenül dicső és magasztos az ilyen szent eszménység, de nem kötelező, Ha tehát a Tóra írásban adta volna elő Abraham mgatartásának és következményének történetét, azt lehetnék, hogy ez minden hívő kötelessége, ami pedig, — mint fentebb megállapítottuk és ami különben hitünk és vallásunk összes kódifikátorainak könyveiben is kiténik — nem törvénye a Tórának, ezért adták át Abraham és megpróbáltatásának történetét csak a hagyomány révén nekünk és nem a Szentírás útján.

A hithű zsidónak azonban viszont kötelessége, hogy ha bármilyen alkalom adódik, amely őt hitének elhagyására avagy csak annak szinleg való megtagadására kényszerítené, vértét és életét áldozza e szent ügyért. Őseinktől és össze elődeinktől ezt tanultuk és velünk született jellemkinesül örököltük. Ezért él a zsidóság, ezért marad fenn örökké, amíg elérkezik az az idő, hogy az egész emberiség el fogja ismerni, hogy Abraham nemcsak a zsidóság őse, hanem az egész emberiség szellemi őse, valamilyen módon Mindenható Abrahamnak mondotta: „Vöhojiszoh löáv hámon göjim...”

Az emberiség ősapja

Irta: Stern Lipót rabbi (Párizs)

Abraham ősatyánk tíz megpróbáltatáson ment keresztül, mindannyiszor sziklaszilárd, erős hittel kitartott szent meggyőződése mellett, jámborságában és Istenhez való hűségében nem rendült meg. Első megpróbáltatása alkalmával tudvalevően Nimród parancsára Abrahamot tüzes kemencébe dobták, mert nem volt hajlandó behódolni a bálványimádásnak.

Feltűnhetik, hogy tulajdonképpen mi lehet az oka annak, hogy éppen ez az első és nagyfontosságú esemény nincs a Tórában megírva és hogy mi ezt csak a hagyomány alapján tudjuk. A magyarázatot a következőkben találjuk: Abraham ősapánkat nem azért itélték tüzhálóra, mert nem imádták a bálványt, hanem inkább azért, mert provokálólág lépett fel, agitált az ostoba bálványkultusz ellen és fennen hirdette az egy Isten-hitet. Gúnyt üzött a különböző anyagokból előállított bálványokból, becsmérelte és neveltségessé tette azok imádoit. Szóval valósággal kihívta maga ellen a bálványimádókat s ezzel tanúságát szolgáltatva egyenességének, nyíltságának, magasröptü szellemének és nemes jellemének.

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

Felolós szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 28.

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Löwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel: 1-515-81.
Fiókküzet és telep III. Bécsi-út.
Atrolleybusz indulási álló 2 percnyire.

Templomi aranyhímzések
frigyszekrény-függöny

törököppeny
művészi kivitelben készülnek.

Steiner Árminné

Budapest, Király-utca 8.

Kiváratra anyagminták és árajánlatok díjtalanul.